

Referentrelationer i Stieg Larssons roman

Män som hatar kvinnor

Jenna Wallin
Tammerfors universitet
Fakulteten för
språk, översättning och litteratur
Nordiska språk
Avhandling pro gradu
November 2011

Tampereen yliopisto
Pohjoismaiset kielet
Kieli- ja käännöstieteiden laitos

WALLIN, JENNA: Referentrelationer i Stieg Larssons roman *Män som hatar kvinnor*/
Tekstisidoksisuus Stieg Larssonin romaanissa *Miehet jotka vihaavat naisia*

Pro gradu tutkielma, 76 sivua, 1 liitesivu.
Marraskuu 2011

Tutkielmassani olen perehtynyt tekstisidoksisuuteen Stieg Larssonin romaanissa tarkastelemalla tekstissä esiintyviä tarkoitteita ja näiden välisiä viittaussuhteita. Tutkimusaineistona olen käyttänyt Stieg Larssonin *Miehet jotka vihaavat naisia* – kirjan ensimmäistä lukua. Tarkoitteiden välisiä viittaussuhteita on ruotsin kielellä aikaisemmin tutkittu vain lyhyehköihin teksteihin perustuen, joten siksi päädyin tutkimaan ilmiötä laajemman aineiston avulla. Viittaussuhteiden lisäksi tarkastelen myös tekstin semanttisia verkostoja ja niiden rakenteita. Semanttisissa verkostoissa olen kiinnittänyt huomiota erityisesti tarkoitteiden esiintymistiheyteen. Lisäksi olen katsonut aiheelliseksi perehtyä aineistoni tekstilajiin ja tarkastelen tutkimustuloksiani ominaisina aineistoni tekstilajille.

Teoreettisena pohjana tutkimukselleni olen nostanut esille tekstilingvistiikan keskeisiä käsitteitä, aikaisempien tutkimuksien toteutustapoja ja pohdintaa aineistoni tekstilajista. Tekstisidosten tutkimisen ja laskemisen avuksi olen aikaisempien tutkimusten avulla luonut oman tutkimusmallin, jonka avulla kategorisoin erilaisia viittaussuhteita. Semanttisten verkostojen tiheyttä, niin verkoston alku- kuin loppuosassa, tutkin tarkastelemalla rivimääriä, joiden aikana tarkoite on mainittu kymmenen kertaa.

Tutkimustulokset osoittavat, että viittaussuhteiden osalta *Miehet jotka vihaavat naisia* on tekstilajilleen tyypillinen teos. Sidoksia, jotka pohjautuvat identiteettisuhteisiin ilmenee eniten (74 %), kun taas muihin kuin kielellisiin sukulaisuussuhteisiin pohjautuvia sidoksia ilmenee vähiten (8 %). Semanttisten sidoksien osuus on 18 %. Synonyymeja ilmenee hieman odotettua enemmän, yhteensä 9,5 %.

Semanttisia verkostoja tutkiessani olen huomionut vain keskeisimmät verkostot ja näitä on aineistossa kaiken kaikkiaan kuusi kappaletta. Verkostojen tiheyttä tutkiessani nousi esille, että kirjailija usein kuvailee yhden keskeisen verkoston kunnolla, ennen kuin hän aloittaa tekstin seuraavan laajan verkoston kuvailemisen.

Avainsanat: textbinding, referensbinding, ledfamiljer

Innehåll

1 Inledning	5
1.1 Syfte.....	6
1.2 Uppläggning av studien.....	7
1.3 Tidigare forskning.....	8
2 Material	10
2.1 Stieg Larsson	11
2.2 Genre	13
2.2.1 Romanen som genre.....	14
2.2.2 Detektivromanen som undergenre.....	15
3 Teori och metod	17
3.1 Textlingvistik.....	17
3.2 Centrala begrepp	18
3.2.1 Text	18
3.2.2 Kohesion och koherens	19
3.2.3 Textbindning.....	21
3.2.4 Täthet.....	22
3.3 Referensbindning	22
3.3.1 Nyströms referensbindningsmodell.....	23
3.3.2 Min referensbindningsmodell	28
3.3.3 Referensbindningarnas hierarki.....	31
3.3.4 Referensbindningarnas räckvidd	34
3.4 Ledfamilj	36
3.5 Analysprinciper.....	36
3.5.1 Analysprinciper för referensbindningar.....	37
3.5.2 Analysprinciper för ledfamiljer	39

4 Referensbindningar	41
4.1 Identitetsbindningar	41
4.2 Semantiska bindningar	47
4.3 Inferensbindningar	51
4.4 Sammanfattning	52
5 Ledfamiljer	58
5.1 Centrala ledfamiljer.....	58
5.2 Sammanfattning	66
6 Avslutande diskussion	69
Källförteckning.....	73
Bilaga	76

1 Inledning

Då man läser en text bildar man alltid något slags helhetsintryck av det man läst. Ibland kan det hända att en text känns komplicerad och osammanhängande, ibland får man roa sig med njutbara läserfarenheter och följa med skribentens tankegångar med stor entusiasm. Många har säkert lagt märke till hur lärare och författare av olika handböcker ofta betonar att den röda tråden skall finnas och att innehållet är viktigast. Dessutom vet man av erfarenhet vad en skicklig författare kan åstadkomma. Vad är det då som gör en text sammanhängande? Varför har vissa texter en röd tråd, medan den i andra texter kan saknas helt? Vad gör en text lättläst? *Textbinding* är ett område som studeras inom textlingvistik och som kan ge svar på bland annat dessa frågor. Den kan beskrivas som en egenskap om hur textens satser och meningar samspelar med varandra (Enkvist 1975:9 och Hellspong & Ledin 1997:80). Detta är något som faller inom min egen intressesfär och ligger då som bakgrund till varför jag har valt att studera detta ämne.

Teleman & Hultman (1974:149) framhäver att forskningen kring läsbarhet har koncentrerat sig på ordval, ordstruktur och syntaktisk struktur hos meningar och satser. Det som jag ser som viktigt är att också studera hur textlingvistiska faktorer kan utnyttjas av författare och det är det som avhandlingen kommer att göra. Enligt Teleman och Hultman (1974:149) kan man räkna med vinster både gällande skriv-och lästräningen ifall sammanhang i texter skulle betonas mera. Även Näslund (1991:19) har lagt märke till att en stor del av analyserna av referensbindningar utförts på begränsade textmaterial, och passar närmast för grundforskning och modellbyggande. Han hävdar även att texterna i de tidigare analyserna ofta varit speciellt utvalda för ändamålet. Näslund själv har ett omfattande analysmaterial i sin doktorsavhandling, men han har koncentrerat sig enbart på facktexter. På basis av bland annat dessa synpunkter har jag därför valt en längre text av skönlitterär karaktär som material för analysen. Materialvalet baserar sig på aktualitet och texten är inte utvald för att den i något avseende skulle passa speciellt bra till textlingvistiska studier.

Referensbinding har kallats för en bindning som ingen text klarar sig utan. Referensbinding är ett underbegrepp till begreppet textbinding, som definieras i avsnitt 3.2.3. Referensbindningen har en roll i att skapa texten dess sammanhang, och dessutom utgör referenterna en väsentlig del av textens innehåll (Nyström 2001:35). Därför har jag valt att koncentrera mig på just den. Närmare definition

på referensbindning följer i nästa avsnitt. Som underlag för min undersökning av de olika referensbindningarna fungerar Catharina Nyströms modell för klassificering av de olika referensbindningarna med vissa modifieringar. Nyström presenterar sin modell i boken *Hur hänger det ihop?* (2001). Hennes modell är utförligt uppbyggd, tydlig att följa och jag tycker att den kan anpassas för en analys av en längre skönlitterär text. Nyström själv har analyserat fyra olika texter av både berättande och argumenterande karaktär i sin bok. Två av texterna, en novell och en debattartikel, har skrivits i skolan. De två andra texterna, i samma genrer som elevtexterna, har skrivits av författare. (Nyström 2001:18.)

För att komplettera denna analysmodell granskar och redogör jag även för de olika *ledfamiljerna* i texten. En analys av ledfamiljer startar med att man snabbt märker att vissa referenter upprepas ofta då man analyserar referensbindningar. Att analysera ledfamiljer kan ses som en naturlig fortsättning då man en gång börjat med en referensbindningsanalys, eftersom ledfamiljer inte går att analysera utan att man har klassificerat de olika bindningarna först. Närmare definition på ledfamilj följer i nästa avsnitt.

1.1 Syfte

I denna avhandling har jag valt att koncentrera mig på *referensbindningar* och *ledfamiljer*. En *referent* är ”en företeelse i verkligheten som ett språkligt uttryck refererar till” (Svensk Ordbok 2009:2489). Referenter kan studeras genom en referentanalys eller genom att klassificera *referensbindningar* som riktar sig direkt mot textens mikronivå och har som syfte att bestämma vilka semantiska relationer som finns mellan ord, fraser och meningar i en text. Avsikten med detta är att få grepp om textens mikrosemantiska referensmönster och därmed en del av dess innehållsstruktur. (Näslund 1991:28.) Referensbindning behandlas vidare i avsnitt 3.3.

Då man studerar textens innehåll med hjälp av referensbindningar upptäcker man vanligtvis att vissa referenter upprepas ständigt. Referenterna bildar då så kallade semantiska nätverk, som också kallas för *ledfamiljer*. I denna undersökning har jag förutom referensbindningar studerat även ledfamiljer,

eftersom en ledfamiljsanalys är användbar speciellt då man studerar längre texter, vilket jag har gjort. Närmare information om ledfamiljer finns i avsnitt 3.4 och kapitel 5.

Syftet med min avhandling pro gradu är att granska referensbindningar och ledfamiljer i Stieg Larssons debutroman *Män som hatar kvinnor* (2005). Mitt syfte är att undersöka hur en professionell författare använder sig av textbindning, speciellt referensbindning. Referensbindningar och ledfamiljer i en populär roman har inte undersökts förr och därför har jag valt textbindning i deckare som tema för min avhandling. Jag söker svar på följande frågor:

- Vilka typer av referensbindningar förekommer i boken?
- Hurdana ledfamiljer bildar referentkedjorna?

Förutom dessa frågor är begreppet *genre* viktigt för min undersökning. Jag kopplar mina resultat till materialets genre och ser på mina resultat angående referensbindningarnas fördelning som prototypiska för en romantext. Dessutom har ingen svenskspråkig forskning kring referensbindningar och ledfamiljer betraktats ur genreperspektiv förr. Genre diskuteras vidare i avsnitt 2.2.

1.2 Uppläggning av studien

I detta avsnitt redogör jag kort för hur jag har valt att presentera min avhandling. Före detta avsnitt hittar du inledningen och mina forskningsfrågor. Därefter, i avsnitt 1.3, redogör jag för den tidigare forskningen inom området och presenterar litteratur som jag senare refererar till. Själva analysmaterialet med författarpresentation och genrebeskrivning tar jag upp i kapitel 2.

Textlingvistik är en väl etablerad gren inom språkvetenskapen, som det har forskats i en längre tid och som även har utvecklats under tidens gång. Den textlingvistiska bakgrunden, centrala begrepp och beskrivning på hur analysmaterialet har bearbetats finns med i avsnitten 3.1 – 3.3. I avsnitt 3.3 presenterar jag Nyströms referensbindningsmodell, eftersom min referensbindningsmodell bygger på den. Efter att ha beskrivit hur min analysmodell ser ut förklarar jag hur jag har löst problemen gällande bindningarnas hierarki och räckvidd (avsnitten 3.3.3 och 3.3.4). Analysprinciperna för både referensbindningar och ledfamiljer följer i avsnitt 3.5.

Analysdelen är tvådelad, eftersom jag för att kunna presentera min undersökning på ett så tydligt sätt som möjligt har valt att behandla referensbindningar i kapitel 4 och ledfamiljer i kapitel 5. De kvantitativa resultaten har jag sammanfattat i de sista avsnitten av båda kapitlen (4.4 och 5.2). Kapitel 6 är till för att sammanfatta mina slutsatser och diskutera undersökningens väsentligaste giv. Här ger jag även förslag för ämnen för eventuella fortsatt forskning.

1.3 Tidigare forskning

M. A. K. Halliday och Ruqaiya Hasan har skrivit boken *Cohesion in English* (1976) som är en klassiker inom textlingvistik. Boken fokuserar på kohesion då det finns semantiska förhållanden mellan satser och författarna gör en allmän inventering av olika kohesionstyper i engelska texter. En analysmodell för de som vill undersöka kohesion presenteras och begreppen referens och satskonnektion definieras närmare. Boken är informativ men relativt gammal. Verket är nämnvärt eftersom det har fungerat som inspirationskälla även för svenska forskare och har därmed påverkat den nordiska utvecklingen av textlingvistik.

Nils Erik Enkvists artikel "Några textlingvistiska grundfrågor" (1974) introducerade forskningsgrenen i Norden. I Sverige tog det textlingvistiska intresset fart vid mitten av 1970-talet, då Enkvist intresserade sig för kohesion mellan referenter, tematisering av referenter och satskonnektion. (Näslund 1991:18.) Han skapade svenskspråkiga motsvarigheter till de engelska begreppen inom textbindning. En annan forskare, Kent Larsson skapade textlingvistiska analysmodeller på svenska enligt utländska källor i sin bok *Modeller och metoder i textlingvistik* (1977). Larsson har också skrivit en elementär språklära *Svenska meningar* (1988) tillsammans med Lars Holm om språkets strukturer och möjligheter. En annan känd forskare inom textlingvistik är Gunnel Källgren. Hon vidareutvecklade Enkvists tankar om textbindning och skapade en egen analysmodell för textbindning i sin doktorsavhandling *Innehåll i text* (1979). Andra forskare, bland annat Catharina Nyström (2001) och Hanna Sofia Öberg (1997), har använt Källgrens analysmodell som utgångspunkt då de utvecklat sina egna modeller. Forskarna Eleanor Wikborg och Lennart Björk (1989) är också nämnvärda här, eftersom de ser på sammanhang ur en annorlunda synvinkel

än andra forskare och istället undersöker sammanhangsbrister i 144 uppsatser skrivna av universitetsstudenter.

Catharina Nyströms¹ verk hör till den nyare svenskspråkiga litteraturen om textbindning och textlingvistik. I sin doktorsavhandling studerade Nyström (2000a) hur olika elevers skrivande skiljer sig åt gällande textlängd, ordvariation, referensbindning med mera. Därefter utgav hon en modell för referensbindning i boken *Ledfamiljer och referentrelationer* (2000b). Nyström har också skrivit boken *Hur hänger det ihop?* (2001), som en handledning till alla som vill syssla med textbindning och textanalys. I den föreslår hon analysmodeller för dem som vill undersöka textbindning och redogör med exempel och förklaringar för hur olika mekanismer inom textbindning fungerar. I hennes bok presenteras inte alla sammanhangsmekanismer, utan hon koncentrerar sig främst på referensbindning, ledfamiljer, tematik och satskonnektion. Den analysmodell för referensbindning som jag använder är från denna bok.

Lennart Hellspång och Per Ledin har skrivit boken *Vägar genom texten* (1997) som främst är en handbok i brukstextanalys. Boken är användbar fastän man inte koncentrerar sig på enbart brukstexter. I boken presenterar författarna olika forskningsområden och forskningsmetoder inom textlingvistik och visar hur man kan låta olika sidor av en text komma fram. Hellspång skrev en uppföljare till denna bok lite senare som han har namngett som *Metoder för brukstextanalys* (2001).

Harry Näslund och Marianne Nordman har båda undersökt facktexter. Näslunds undersökning är från år 1991 och heter *Referens och koherens i svenska facktexter*. Nordman har skrivit om fackspråk bland annat i sin bok *Svenskt fackspråk* (1992).

Min studie kompletterar den textlingvistiska forskningen genom att studera referensbindningar i en romantext. Längre texter, speciellt skönlitterära texter, och dess referensbindningar har blivit analyserade relativt lite och därför bidrar min undersökning med detta. Jag har valt att modifiera och utveckla Nyströms analysmodell eftersom den passar bra till ändamålet.

¹ heter nuförtiden Catharina Nyström Höög

2 Material

I detta kapitel presenteras författaren Stieg Larsson som har skrivit boken *Män som hatar kvinnor*, vilket är avhandlingens analysmaterial. Eftersom jag har valt litteratur som mitt material, vill jag inledningsvis diskutera begreppet *genre*. Genre behandlas i avsnitt 2.2 och avsnittet tangerar även frågan ”Vilken genre hör *Män som hatar kvinnor* till?”

Författaren Stieg Larsson, hans böcker och filmatiseringarna av dem är aktuella och omtyckta av allmänheten och därför har jag valt en av hans böcker som mitt primärmaterial. Jag har beslutit att analysera en roman, Stieg Larssons *Män som hatar kvinnor*, för att det litterära språket i jämförelse med fackspråket är något som studerats relativt lite, och därför har jag valt att analysera en romantext. Mitt val kan ytterligare motiveras med ett utdrag ur en rapport från ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt kring svensk fiktionsprosa:

Sanningen är nog att det *litterära språket* – hur det nu avgränsas, som ”fiktionsprosa” eller under någon annan term – i nyare språkforskning faktiskt är påfallande lite studerat. Åtminstone torde detta gälla på svenskspråkigt område. Helt visst kan både rikssvensk och finländsk nordistik åberopa en förnämlig äldre tradition inom litterär stilforskning, men den ebbade i stort sett ut för flera decennier sedan, och dess höjdpunkt får nog sägas infalla i tidigare 1900-tal.

(Wollin & Sarén 2005:21)

Eftersom hela boken är 357 sidor lång, har jag begränsat det material jag analyserar. Därför har jag valt att analysera endast det första kapitlet i boken, som består av 21 sidor (sidorna 13–33 i originalet). Jag analyserar inte bokens prolog, som är 5 sidor lång. Som material har jag valt det första kapitlet eftersom jag anser att man med hjälp av dessa sidor kan säga något av bruket av referensbindningarna i hela boken samt om författarens sätt att skriva.

2.1 Stieg Larsson

Stieg Larsson föddes den 15 augusti 1954 i Umeå och började redan i gymnasiet sin karriär som frilansjournalist. Efter gymnasiet gjorde han värnplikten och reste därefter runt i Afrika. I slutet av 1977 återvände han till Sverige och fortsatte sitt arbete som frilansjournalist i Stockholm. Efter två år fick han jobb på Tidningarnas Telegrambyrå där han arbetade i hela 20 år. Hans jobb fokuserade på grafik samt att utveckla media över Internet. År 1995 grundade Stieg Larsson Stiftelsen Expo för att studera, kartlägga och motverka antidemokratiska, högerextrema och rasistiska inriktningar i samhället. Sedan 1999 arbetade han som chefredaktör för tidskriften *Expo* och som verkställande direktör för stiftelsen ända fram till sin död. (<http://www.expo.se/stieglarsson.html>.)

Stieg Larsson dog den 9 november 2004 i Stockholm efter att hastigt ha insjuknat. Det publicerades postumt tre böcker i den så kallade Millenniumserien. Den första boken *Män som hatar kvinnor* utkom 2005. I fortsättningen kommer jag att använda förkortningen *MSHK* om *Män som hatar kvinnor*. De andra böckerna i serien heter *Flickan som lekte med elden* (2006) och *Luftslottet som sprängdes* (2007). Böckerna och författaren har belönats med ett flertal olika priser. Både *MSHK* och *Luftslottet som sprängdes* har fått Glasnyckeln – ett pris som utdelas årligen för bästa kriminalroman av det Skandinaviska Kriminalförbundet åt en dansk, svensk, finländsk, isländsk eller norsk författare. (<http://hem.passagen.se/skskrim/>.) Dessutom har även Svenska deckarakademin nominerat *Flickan som lekte med elden* som bästa svenska kriminalroman år 2006. Därutöver har Larssons debutbok *MSHK* också vunnit en hel del priser och utmärkelser utomlands.

MSHK börjar med att huvudpersonen, ekonomijournalisten Mikael Blomkvist just blivit fälld för förtal av finansmannen Hans- Erik Wennerström och straffats med tre månaders fängelse. Därför beslutar Blomkvist att ta en paus från sitt jobb på tidskriften *Millennium*. Samtidigt får han en säregen uppgift. Henrik Vanger, en av landets industriledare, vill att Blomkvist utreder vad som hänt med Vangers unga släkting Harriet, som varit försvunnen i fyrtio år. Blomkvist tar emot uppdraget och får Lisbeth Salander till sin hjälp, en flicka som är en av Sveriges främsta hacker. Tillsammans gräver sig Blomkvist och Salander in i familjen Vangers historia och finner en hemskare och blodigare sanning än någon av dem kunnat misstänka.

Enligt O.B. Davis (1969:161) förtjänar en romanförfattare läsarens tillit främst genom att ge oss en känsla om att vi har intim kunskap om personerna. Detta kallar han för *karaktisering*. En bra romanförfattare försöker skapa trovärdiga personer utan att tråka ut läsaren. Förutom detta måste författaren förstås göra ett urval av sina personer, sina *karaktärer*. Stieg Larsson har själv i en intervju kommenterat hur han har skapat och bearbetat sina personer:

Jag plockade i stället [för Tvillingdetektiverna] upp Pippi Långstrump.[...] Jag gjorde henne som Lisbeth Salander, 25 år gammal med enormt utanförskap. Hon känner ingen, har ingen förmåga till social kompetens. Sedan behöver du en motvikt till henne. Det blev Mikael "Kalle" Blomkvist, 45-årig journalist. En Bror Duktig som arbetar på en egen tidning som heter Millennium. Handlingen kretsar kring tidningsredaktionen. Men också kring Lisbeth Salander som inte har mycket till eget liv.

Det är många personer inblandade, ett brett personregister. Jag arbetar med tre distinkta grupper. En runt tidningen Millennium som har sex anställda. Bifigurer kommer inte bara in och säger något. De agerar så att de påverkar handlingen. Det är inget slutet universum. Sedan finns kretsen kring Milton Security, ett privat säkerhetsföretag med en kroat i ledningen. Och så har du poliskollektivet som också är aktörer alldeles på egen hand. (Stieg Larssons intervju: <http://www.stieglarsson.se/>)

För att förstå mina exempel på referensbindningar är det bra att veta lite mer om vad som händer i analysmaterialet, det vill säga i första kapitlet i *MSHK*. Historien börjar med att Mikael Blomkvists rättegång avslutas. Han straffas med tre månaders fängelse och 150 000 kronor som skadestånd. Därefter funderar Mikael kring sin egen framtid samt berättar om bakgrunden till att han blivit åtalad. En tid före rättegången hade han träffat sin gamla skolkompis, Robert Lindberg, i Stockholms skärgård och Robert hade föreslagit att Mikael som undersökande ekonomijournalist skulle skriva om affärsmannen Hans-Erik Wennerström. Lindberg övertalade Blomkvist att skriva om ett av Wennerströms tidigare projekt, en emballageindustri i Polen med namnet Minos. Wennerström hade fått en startsumma, 60 miljoner skattekronor från statens SIB - projekt, för att få företaget att stå på egna fötter. Till slut skrev Mikael om fallet, men hade inga belegg för sina påståenden, eftersom Blomkvist hade lovat att behandla Lindberg som anonym källa. Dessa blir de introducerande händelserna i *MSHK* och Larsson skriver på ett så fängslande sätt att man som läsare automatiskt vill bläddra framåt. Men i denna undersökning analyserar jag bara det första kapitlet, som redan det enligt mig ger en bra, översiktlig bild om Larssons sätt att skriva.

2.2 Genre

I detta avsnitt har jag som avsikt att ge en översiktlig bild över begreppet genre samt svara på vad som kännetecknar en roman. Vidare funderar jag på hur man klassificerar *MSHK*. För att Ledin (2001:12) har konstaterat: ”poängen med en genreindelning är att man får en naturlig anknytning mellan olika textsorter och verksamheter och att indelningen speglar de distinktioner som människor faktiskt gör inom ett textsamfund”. I min undersökning är genre ett viktigt begrepp, eftersom jag ser på resultaten angående referensbindningarnas fördelning och ledfamiljernas mönster i *MSHK* som prototypiska för en romantext.

Erland Lagerroth (1976:22) har på ett träffande sätt sagt att ”Ifall man strävar efter en giltig tolkning för ett verk, styrs tolkningen alltid av en giltig slutsats om genren”. Därför är det motiverat och meningsfullt att först studera *genren* för *Män som hatar kvinnor*. Enligt Ledin (2001:4) är genrebegreppet en förmedlande länk mellan de textuella och sociala relationerna. Genrestudier gör man ”inte för att förstå verket, men för att inte missförstå det”. Det gäller att inte missförstå en romans genre, för då har man ringa chanser att förstå den och göra den rättvisa. (Lagerroth 1976:22.)

De tre grundformer som det ursprungliga, äldsta genresystemet bygger på är lyrik, dramatik och epik. Exempel på lyriska genrer är ballad och sonett, på dramatiska genrer komedi och tragedi och på episka genrer roman och novell. (Ledin 2001:5.) I vardagsspråk används dock genre i alla nivåer i litteraturen: om epik, dramatik, epos, roman, novell; om utvecklingsroman, detektivroman, jagroman. Lagerroth (1976:23) namnger de senare romanslagen (utvecklingsroman, detektivroman och jagroman) med begreppet *undergenre* och för tydlighetens skull tänker även jag göra det i min undersökning (se avsnitt 2.2.2). En annan möjlighet kunde vara att namnge dessa som *subgenrer* som Ledin (2001:29) gör. Trots de olika termerna, finns det ingen skillnad mellan Lagerroths undergenre och Ledins subgenre, utan termerna är identiska.

Ledin har skrivit en sammanfattning av olika genre teorier med namnet *Genrebegreppet – en forskningsöversikt* (2001). Den är skriven för att användas inom projektet Svensk sakprosa. Hans verk ger enligt mitt tycke en bra bild över situationen av forskningen kring genrebegreppet och

olika genreteorier. I sin text reflekterar han över genre ur många olika synvinklar och avgränsar till slut begreppet på basis av sina iakttagelser. En viktig sak för min avhandling, som han nämner i sin slutsummering, är att en genre innehåller prototypföreställningar om textutformningen. Enligt honom ser den nutida forskningen genre som en social kategori, som inte kan fastställas enligt vissa inre kriterier eller vissa språkdrag, men ändå är denna syn rimlig då man begrundar genrebeskrivningar från olika tider. Språkliga konventioner förändras mycket genom tiden, och en viss genre kan vid en viss tidpunkt vara förknippad med mycket starka språkliga konventioner (jfr t.ex. Bachtin 1988:173² och O.B. Davis 1969:143–166). Därför är det motiverat att genre hänger samman med textutformningen. (Ledin 2001:27– 28.)

Bland annat O.B. Davis (1969:143–166) har hävdats att de element som går att finna i varje roman, är *berättelse* (story), *intrig* (plot), *synvinkel* (point of view), *ram* (setting), *stil* (style), *ton* (tone) och *karaktärisering* (characterization). Då jag har analyserat referensbindningar och ledfamiljer i *MSHK*, har jag betraktat mina resultat som prototypiska för romanen som genre. Enligt mig kan vissa drag i en text, här då referensbindningarnas fördelning och ledfamiljernas mönster, utmärka texten som ett fall av en bestämd genre. I den svenskspråkiga forskningen har längre romantexter ännu inte betraktats ur genreperspektiv, och därför har jag valt att göra det i min undersökning.

2.2.1 Romanen som genre

Bland annat Lagerroth (1976:23) och Michail Bachtin (1988:166) har i sina verk hävdats att romanen är mer föränderlig än andra genrer. Denna föränderlighet är en av orsakerna till att romanen ofta anses vara den mest svårhanterliga av alla genrer. Bachtin (1988:170) anser att romanen som genretyp inte har fått någon tillfredsställande definition. Detta beror enligt honom på att forskarna inte lyckas med att peka på ett enda bestämt kännetecken för romanen utan att samtidigt göra förbehåll som ogiltigförklarar det tidigare bestämda kännetecknet. Romanen kan sägas vara i rörelse och varje författargeneration förnekar de former, som deras föregångare bekant sig till (Lagerroth

² Mikhail Bakhtin var verksam under åren 1929 – 1966 och har skrivit ursprungsverket för *Det dialogiska ordet* på 1930-talet.

1976:29). För att klargöra exempel på sådana kännetecken med förbehåll har Bachtin uttryckt sig på följande sätt:

Romanen är en mångskiktad genre, även om det finns märkliga romaner med bara ett skikt; romanen är en dynamisk genre med tydliga ämnen, även om det finns romaner som är rena beskrivningar; romanen är en problemgenre, även om massproduktionen av romaner uppvisar ett rent underhållningsmönster och en avsaknad av tankar, något som skulle vara omöjligt i någon annan genre; romanen är en kärlekshistoria, även om de största exemplen på den europeiska romanen helt saknar kärleken som element; romanen är en prosagenre, även om det finns anmärkningsvärda versromaner. (Bachtin 1988:170.)

De nutida definitionerna av genre bygger på gränsdragningar mellan olika genrer, men koncentrerar sig inte i lika stor utsträckning som den äldre litteraturen på att gruppera romanen på basis av enskilda språkliga drag. Ett förslag på en nutida formulering för romanen är ”verklighetens texter”, eftersom de använder sig av referenser till den yttre verkligheten. (Wollin & Sarén 2005:24.) Romanen är en del av det som nuförtiden kallas för *fiktionsprosa*. *Fiktionsprosa* betecknas i allmänt språkbruk som en ”företeelse som saknar motsvarighet i verkligheten och i stället är fritt uppfunnen [...] speciellt i skönlitterära sammanhang” (SO 2009:fiktionsprosa). Med fiktionsprosa avses i princip romaner och noveller samt allt annat inom fiktionsfältet: från odödliga klassiker och litterära storverk till kioskdeckare och Harlekinromaner. (Wollin & Sarén 2005:29.) Enligt Hellspong och Ledin (1997:14) kännetecknas *skönlitteratur* eller fiktionsprosa av att den är stilistisk grundad, den förmedlar något påhittat och lyfter fram det subjektiva i en skildring.

2.2.2 Detektivromanen som undergenre

Ledin (2001:29) hävdar att genrer är både språkligt och socialt kodifierade, men anser också att en och samma text kan betecknas med flera olika genrer. *MSHK* kan klassificeras åtminstone som en *kriminalroman*, *deckare*, *skräckroman* och *thriller*³. Vilken typ av beteckning man väljer beror på vilken typ av social process man vill framhålla. (Ledin 2001:29.) Klassificeringen av genrer bygger

³ Källa: Stieg Larssons intervju: <http://stieglarsson.se/> (5.1.2011) & Wikipedia: http://sv.wikipedia.org/wiki/M%C3%A4n_som_hatar_kvinnor_%28roman%29#M.C3.A4n_som_hatar_kvinnor (5.1.2011)

alltså på att då man väljer att använda sig av ett visst begrepp bortser man från de andra aktuella företeelserna. Det begrepp man valt behöver då inte vara uttömmande eller beskriva alla drag i romanen. Det enkla förhållandet är att man i det ena fallet väljer att framhålla ett drag, i det andra fallet ett annat drag. Ifall man vill framhålla verkets kriminella aspekt, väljer man att använda beteckningen kriminalroman, ifall man istället vill betona berättelsens detektiv, den som löser gåtan, kanske man väljer att använda begreppet detektivroman eller deckare. En annan möjlighet i detta fall kunde vara att använda beteckningen skräckroman eller thriller för att betona spänningen och känslan av rädsla i intrigen. Det är alltså som sagt människan själv som väljer vilket drag ur verket hon vill framhäva. (Lagerroth 1976:24.)

Peter Nusser (2003:22) har preciserat de innehållsliga elementen i bland annat detektivromanerna och enligt honom kan en roman definieras som detektivroman då intrigen innehåller följande element:

1. ett oförklarat brott (ett mord)
2. jakten efter brottslingen (mördaren), utredning av motiv för mordet
3. fallets lösning och bevisen mot den skyldige

Eftersom allt detta finns med i *MSHK* har jag bestämt mig för att använda begreppet detektivroman om boken. Här är det värt att även ta hänsyn till det att Stieg Larsson själv har kallat sina böcker för deckare. (Stieg Larssons intervju: <http://www.stieglarsson.se/>).

3 Teori och metod

Referensbindning är ett textlingvistiskt forskningssätt och i detta kapitel kommer jag först att redogöra för textlingvistik i allmänhet och centrala begrepp inom den. De centrala begrepp som jag närmare beskriver i avsnitt 3.2 är text, kohesion och koherens, textbindning och täthet. Eftersom min avhandling koncentrerar sig på referensbindningar och ledfamiljer, introducerar jag dessa begrepp i egna avsnitt (3.3 och 3.4). Under referensbindning (avsnitt 3.3) presenterar jag de olika bindningstyperna som analysen handlar om och diskuterar samt redogör för mina val gällande bindningarnas hierarki och referensbindningarnas räckvidd. I avsnitt 3.5 följer analysprinciperna för referensbindningarna (avsnitt 3.5.1) och ledfamiljerna (3.5.2).

3.1 Textlingvistik

Textlingvistiken kan ses som en vidareutveckling eller komplement till den satsbaserade språkvetenskapen. Textlingvistiken växte fram för att man inom språkvetenskapen inte mera nöjde sig med att studera enstaka satser och meningar. Man började tänka vidare på att människor talar och skriver i hela texter, inte i enskilda satser. Detta var utgångspunkten för att en vetenskap med texten som grundenhet växte fram. (Larsson 1977:7–8.) Textlingvistiken som forskningsgren har olika användningsområden. Textlingvistik kan vara ett hjälpmedel i all forskning om kommunikation, inte minst inom retorik och stilforskning. Men textlingvistiken behövs också för att beskriva enskilda satser och meningar. (Enkvist 1975:16.)

Enligt Kent Larsson (1977:7–8) är textlingvistikens mål att finna, beskriva och förklara de regler och principer som gäller för hela texter. Enligt honom spelar texten och därmed också satserna som en del av texten en stor roll ifall man vill spegla människans språkliga kompetens. Han presenterar de grundfrågor textlingvistiken söker svar på. Frågorna är ursprungligen utformade av Dressler (1973:1–3) och här ges en sammanfattad version av hans frågor. (Larsson 1977:7–8.)

- Vad är *en text* och varför produceras den?
- Vad avses med begreppen *textstruktur*, *textbildning* och olika *texttyper*?
- Hur hänger satserna ihop? Hurdan är relationen mellan text och sats?
- Hur fungerar olika språkelement? Exempel på språkelement är bland annat pronomen och intonation.

Min undersökning tangerar åtminstone två av dessa frågor. Begreppet *text* definieras i följande avsnitt. I en undersökning som har sin fokus på referensbindningar är frågan om satsernas sammanhang speciellt viktig, och det exakt är det som jag har som syfte med min undersökning. Olika texttyper och problematisering kring dem samt begreppet genre behandlas i kapitel 2.

3.2 Centrala begrepp

I denna avhandling är det texten och dess sammanhang som står i centrum för intresset, och därför har jag valt att ta närmare ställning till vad som avses med *text*. Termerna *kohesion* och *koherens* är centrala då man studerar textbindning, och därför presenteras de i ett eget avsnitt. Därefter beskriver jag begreppet *textbindning* närmare, och sist definierar jag begreppet *täthet* eftersom det är ett viktigt begrepp för analysen av ledfamiljer i *MSHK*.

3.2.1 Text

Definitionen av *text* är i och för sig lite problematiskt, eftersom det finns så rikligt med olika definitioner från olika tider. *Svenska Akademiens grammatik* (SAG I 1999:232) definierar text som ett ”längre sammanhängande yttrande med en viss innebörd och ett visst syfte i en viss talsituation”. SAG anser alltså att text kan kallas för yttrande. För att yttrandet skall kunna anses vara en text kräver den en viss längd, men är det verkligen så? Ur en pragmatisk synvinkel kan ett enda ord uttrycka ett syfte, som t.ex. skyltarna IN eller UT på en dörr (Nikula 2004:20). Det här är ett bra exempel på att texter är i ständig förändring och att man kan se på begreppet ur många olika synvinklar. Nikula (2004:20f) framhäver också att man med text avser en avslutad,

sammanhängande helhet, eftersom SAG (I 1999:238) definierar *yttrande* som ”mening eller följd av meningar som en talare uttalar i ett sträck innan han lämnar ifrån sig ordet”. Enligt detta kunde då ett yttrande vara en text, eftersom texten behöver vara avslutad och sammanhängande, vilket yttrandet inte behöver vara.

De textlingvistiska definitionerna för text framhäver vikten av sammanhang och bundenhet, vilket de andra definitionerna inte nödvändigtvis gör. Källgren (1979:13) säger att hon betraktar alla sammanhängande *språkliga uttryck* som texter. Med språkliga uttryck avser hon med andra ord både talad och skriven text och hon räknar även med dialoger. Enkvist (1975:9) avser med text främst *bunden text*, alltså en text som består av en eller flera meningar och som hålls ihop med hjälp av olika textbindande drag. Meningarna och satserna kan vara bundna till varandra eller till situationen, men bundenheten mellan de olika delarna är viktig. Även Enkvist poängterar att man med text kan avse även talad text. Även SAG (I 1999:232) anser att en text kan vara både talad eller skriven.

Peter Cassirer (1986:37) har ser på text ur en annorlunda, stilistisk synvinkel och hans definition på hur textens får sin innebörd är användbar i samband med referensbindningar. Enligt honom finns det visst text som är oberoende av andra faktorer, men texten får sin innebörd först när den förstås och tolkas. Den tolkade informationen är slutprodukten (kan kallas som t.ex. innehåll eller budskap) och mottagaren har en medskapande roll i processen. Detta synsätt kan enligt mig bra vara en tumregel också gällande referensbindningar, eftersom läsarens, med andra ord forskarens egen tolkning har en avgörande roll i processen.

3.2.2 Kohesion och koherens

Halliday och Hasan (1976) framhäver att *kohesion*, det vill säga känslan av sammanhang, är en av de faktorer som skiljer en text från en icke-text. Det är vanligt att termerna kohesion och *koherens* används för att beskriva sammanhang i text. I vissa fall används termerna som varandras synonymer, men i andra fall kan en skillnad göras mellan begreppen. Catharina Nyström (2001:11) avser med kohesion de lokala sambandsmekanismer som uttrycker samband på textytan, medan

koherens står för de innehållssamband som ligger på en djupare nivå. Ifall man följer Nyströms principer kan då referensbindning ses som en kohesionsmekanism eftersom den markerar hur texten hänger samman på textens yta. Ett exempel på kohesion är *satskonnektion*, vilket syftar på markörer som visar vilka slags samband det råder mellan olika satser. *Konnektiver* kan kallas även för sambandsord. Det finns många olika typer av konnektiver, men till exempel ord som *eftersom*, *och*, *trots att*, *men*, *dock*, *för att* och så vidare är typiska konnektiver. (Hellspong & Ledin 1997:88–89 och Nyström 2001:100.)

Koherens är svårare att beskriva eftersom den inte syns, men en möjlighet är att beskriva den som resultat av en process som den aktiva läsaren utför när hon läser texten. (Nyström 2001:154.) Koherens kan ses som ett samspel mellan textens egenskaper och läsarens tolkningsförmåga. En motiverad och kunnig läsare kan fylla ut tankeluckor i en text, medan det för en annan läsare kan vara omöjligt. Sammanhang uppstår då läsaren förstår sig på hur textenheterna förhåller sig till varandra och texten. Detta betyder att en text kan sägas vara koherent när läsaren uppfattar funktionen hos de nya och gamla textenheterna. (Wikborg & Björk 1989:10–11.) Koherens och ledfamiljer (se avsnitt 3.4) har en viss koppling. Även ledfamiljerna måste tolkas av läsaren och läsaren är ofta tvungen att hantera flera ledfamiljer samtidigt. Trots de gemensamma dragen mellan koherens och ledfamiljer ska man komma ihåg att begreppen inte är varandras synonymer.

Enkvist (1975:8) hävdar att kohesion och koherens är delar av vår *språkkänsla*. Enligt *Språkriktighetsboken* (2005:8) avser man med språkkänsla eller språklig intuition människans inre grammatik. Människan har ett minne för bekanta ord och deras egenskaper och hon kommer ihåg till exempel hur orden böjs och uttalas och vad de betyder. Normalt är människan inte medveten om hur den mentala grammatiken ser ut och hur den fungerar, utan hon litar på språkkänslan. (*Språkriktighetsboken* 2005:8.) Enkvist (1975:8) hävdar att eftersom ett av textlingvistikens uppgifter är att undersöka alla de bidragande faktorerna som formar språkkänslan, ska den då undersöka även kohesionen och koherensen. Forskning kring kohesion och koherens hör därmed till textlingvistikens centralaste uppgifter.

3.2.3 Textbindning

Textbindning kan definieras på många olika sätt, och fastän det finns många olika definitioner behöver de inte utesluta varandra. Nyström (2001:10) definierar begreppet kort och gott så att man med textbindning avser de mekanismer i en text som gör den sammanhängande. En annan möjlighet är att utgå från att texten ses som en kommunikativ enhet medan satsen och meningen kan ses som syntaktiska enheter. Ifall man lösgör meningarna och satserna från situations- och textmiljön, betjänar de inte den normala kommunikationen, för de saknar textbindning, en egenskap som hör till en normal text. Det är kommunikationens kvalitet och situationen som bestämmer kriterierna för textbindningen. Som exempel kan tas en lektion i främmande språk. En mängd exempelsatser blir presenterade för att de alla innehåller exempel på en viss grammatikalisk företeelse. På lektionen verkar satserna höra ihop med situationen. Ifall man senare ser samma satser någon annan gång i ett annat sammanhang, kan samma texter verka osammanhängande. (Enkvist 1975:9.)

Textlingvistiken påverkas i hög grad av den världsbild som texterna har skapat. Texter kan vara grammatikaliskt sett helt korrekta, men världsbilden avviker från det som läsaren uppfattar som normalt. Nedan ges två exempel på sådana satser som är grammatikaliskt korrekta, men som läsaren ändå uppfattar som konstiga.

Ex. (1) *Min mormor dog i september 1941. Jag äter lunch med henne imorgon.

Ex. (2) *Jag kunde spela min nya sonat för dig. Den tänker jag börja komponera nästa sommar.

(Enkvist 1975:13)

Alla vet att man inte kan äta med de döda eller spela sonater som inte har blivit komponerade. Det som jag har som avsikt att visa med dessa exempel, är att textbindning inte rör sig enbart på den språkliga, textuella nivån, utan texten och dess innehåll står i relation till verkligheten. Undersökningar påverkas alltid av forskarens subjektiva tolkning, och forskarens syn på verkligheten kan påverka de beslut som fattas angående undersökningen. Även textens genre (se avsnitt 2.2) påverkar ur vilken synvinkel forskaren ser på sitt material. Enligt mig är det därför väsentligt att vara medveten om genrens roll och avgöra analysmaterialets genre innan man börjar göra textlingvistiska analyser.

3.2.4 Täthet

Det är rätt vanligt att man i referensbindningsanalyser räknar fram *bindningstätheten*, det vill säga antalet bindningar per analysenhet. Med hjälp av siffran för bindningstäthet är det enkelt att jämföra olika texter och hitta den tätast sammanbundna texten. Ett annat sätt att beräkna täthet är att räkna bindningar per 100 ord. (Nyström 2001:57–58.)

Jag använder mig av begreppet *täthet* i samband med *ledfamiljer*, det vill säga i samband med de kedjor som referenterna skapar. Begreppet *ledfamilj* definieras mer djupgående i avsnitt 3.4. Jag har beräknat tätheten inom en ledfamilj genom att ta de 10 första referenterna i ledfamiljen samt de 10 sista referenterna och jämföra raderna inom vilka referenterna har nämnts för att få fram siffrorna för ledfamiljens täthet både i ledfamiljens början och slut. Denna analysprocess beskriver jag utförligare i avsnitt 4.4. Den *täthet* som jag avser i min ledfamiljsanalys bör alltså inte blandas ihop med Nyströms *bindningstäthet* som koncentrerar sig på sammanbundenheten i hela texten genom att man räknar antalet referensbindningar per 100 ord (Nyström 2001:57).

3.3 Referensbindning

Referensbindning är en mekanism där sammanhang i text åstadkoms med hjälp av ordens *referens* (Nyström 2001:11). Det är syftningen som skapar bindningen. Det är alltså inte bara ordens betydelse som skapar bindningen, utan det är syftningen som avgör bindningstypen (Hellspong & Ledin 1997:80–81). Som exempel från analysmaterialet kan här nämnas till exempel orden *Mikael Blomkvist* och *journalist* – orden har inte samma betydelse men kan syfta ändå på samma referent. Då skapas en bindning mellan dessa referenter. Däremot kan det hända att texten innehåller ord som är identiska med varandra men ifall orden syftar på skilda företeelser eller personer skapas ändå ingen bindning. Skillnaden mellan syftning och betydelse är inte enkel, men jag går inte vidare in på problematisering kring detta. Ett exempel från analysmaterialet ges dock nedan (ex. 3). Siffrorna till vänster anger radnumren i hela analysmaterialet. I exemplet skall man fästa uppmärksamheten på ordet *sommarstuga*, som används i textavsnittet två gånger. Här är det då fråga om två skilda stugor,

vilket läsaren får reda på då hon uppmärksammar även andra ord – den första stugan i texten är ”hennes föräldrars sommarstuga” och den andra är ”en sommarstuga några hundra meter längre bort”. Det är med andra ord fråga om två skilda stugor så trots ordens identiska utseende markeras ingen bindning mellan orden.

Ex. (3)

- (38) Mikael Blomkvist tillbringade några dagar med en kvinnlig bekant i
(39) hennes föräldrars sommarstuga i närheten av Katrineholm. Exakt varför
(40) han gjorde kopplingen kunde han inte redogöra för ens då polisen frågade
(41) honom, men i samma ögonblick som han lyssnade på nyheterna kom han
(42) att tänka på ett gäng med fyra grabbar i en sommarstuga några hundra meter längre bort.

Då man fördjupar sig i ordens referens märker man att det finns olika bindningstyper. Förståelse av de olika bindningstyperna är nödvändigt ifall man vill analysera referensbindningar. Jag har valt att ha Nyströms (2001) uppdelning som modell, men även Hellspong och Ledin (1997) och Kent Larsson (1977) har klassificerat olika bindningstyper. Nyström har använt Källgrens (1989) uppdelning som modell då hon har skapat sin egen modell. Jag beskriver Nyströms referensbindningsmodell kort i nästa avsnitt och en utförligare beskrivning av referensbindningsmodellen samt de modifieringar jag har gjort till den tar jag upp med exempel i samband med analysen (kapitel 4). Efter att jag har beskrivit Nyströms analysmodell redovisar jag för hur jag har löst problemen angående referensbindningarnas hierarki (avsnitt 3.3.3) och referensbindningarnas räckvidd (avsnitt 3.3.4).

3.3.1 Nyströms referensbindningsmodell

Fastän Nyström har analyserat främst elevtexter (jfr Nyström 2000a & Nyström 2000b) anser jag att hennes referensbindningsmodell kan anpassas till min undersökning. I sin handbok (Nyström 2001), där modellen är presenterad, har hon även analyserat noveller och artiklar, och på basis av detta menar jag att modellen passar till att analysera en roman. Jag har trots detta gjort vissa modifieringar till hennes kategorier och orsakerna till detta beskriver jag närmare i nästa avsnitt (3.3.2). Nedan presenterar jag kort den modell som jag har haft som utgångspunkt till min egen modell.

Nyström delar in sina bindningar i tre huvudkategorier. Den första kategorin kallar hon för *identitetsbindningar*, den andra för *bindningar byggda på semantiskt släktskap* och den sista kategorin har hon namngett som *inferensbindningar*. I tabell 1 nedan är alla hennes bindningstyper indelade i hennes kategorier. Närmare beskrivningar av bindningarna med exempel följer efter tabell 1. Bindningstyperna samt exemplen i detta avsnitt är från Nyströms handbok. (Nyström 2001:40–48.)

Tabell 1. Nyströms bindningstyper.

Identitets- bindningar	Bindningar byggda på semantiskt släktskap	Inferens- bindningar
Identitet	Komparation	Inferens
Modifierad identitet	Kontrast	
Delidentitet	Hypernyymi	
Pronominalisering	Hyponymi	
Antecedent	Co-hyponymi	
Ellips	Specificering	
Återställning	Generalisering	
Synonymi	Co-specificering	

(Nyström 2001:39)

Identitetsbindningar

Identitet är en bindning som förutsätter att referenten är helt identisk. Nyström (2001) har dock tillåtit växling mellan bestämd och obestämd form, samt växling mellan subjekts- och objektsform av pronomen (han – honom). Referenten kan också vara ett helt uttryck, som i exemplet. I exemplet nedan är de båda uttrycken (han stod inte ut) alltså identiska med varandra, och bindningen klassificeras därför som en identitetsbindning.

Han stod inte ut med väderlekstjänstens brutna löfte och han stod inte ut med det förbannade gråvädret.

Modifierad identitet bygger på fullständig identitet men formen kan varieras. Det kan vara fråga om ordklassväxling eller att bestämningarna kring ett huvudord varieras, som i exemplet under.

Den svenska regeringens agerande inom EU ger [...].

I flera svenska kärnfrågor [...] framstår regeringens agerande som undfallande och nederlagsinriktat.

Delidentitet bygger på att referenterna är delvis identiska. Bindningen förekommer ofta i samband med sammansatta ord.

Svensk flathet skrämmer EU-opinionen. Den svenska regeringens agerande inom EU ger i flera avseenden intryck av att vara alltför defensiv och försiktig.

Pronominalisering innebär att huvudordet ersätts med pronomen.

Tobias, som just fyllt tonår och börjat sjuan, kom lunkandes till köksbordet [...]

Han tog en smörgås i handen och försvann lika snabbt igen för att slippa koma till skolan i sällskap med mamma.

Antecedent bygger på att man övergår från att använda pronomenet till att använda huvudordet.

Jag är ute och tränar, sa mannen.

Ellips innebär att referenten lämnas onämnd därför att det kan underförstås. Då referenten återinsätts är det fråga om *återställning*.

Så vad gör vi?

Jo, Ø skapar en fullkomlig, ouppnåelig människa.

Synonymi bygger på att referenterna har identisk referens, men uttrycken utgår från olika huvudord. Då det är fråga om personer är det lätt att urskilja synonymibindningarna. När referenten är en abstrakt företeelse är det svårare att med samma säkerhet tala om synonymi. Då är det kontexten som avgör om uttrycken kan betraktas som synonyma.

Lena hade fyllt upp med att klä på David och Samuel [...].

– Mamma kan du göra en frisyra på mig? frågade Anneli med bedjande ögon.

Bindningar byggda på semantiskt släktskap

Kontrast bygger på att två uttryck är varandras motsatser. Det finns två typer av kontrastbindningar – den ena bygger på en negation som i det första exemplet här under. I den andra typen (det andra exemplet här under) har referenterna semantiska egenskaper som gör att vi uppfattar dem som besläktade.

Han hade väntat att solen skulle smälta snön på sydsidan av bostadshuset [...]
Solen hade nämligen inte smält snön på södersidorna av husen.

Det spelar ingen roll om du är den fula ankungen –
du växer upp till en vacker svan om du [...]

Komparation bygger på att ett adjektiv kompareras. Denna bindningstyp är sällsynt.

Varför är den svenska EU-opinionen så negativ [...]
Men nykomlingsargumentet förklarar inte varför EU-opinionen är så mycket mer negativ i Sverige än vad den är i till exempel Finland [...].

Hyponymi är bindningen från ett överordnat begrepp till ett underordnat.

Skolhälsovården i en kommun undersökte 1996 ungdomar mellan 14 och 16 år. Frågorna som ställdes handlade om skönhet och komplex. 90 % av tjejerna valde att banta [...].

Hypernyymi är bindningen från ett underordnat begrepp till ett överordnat.

Ja, inte bara jag, sa Vilhelm Stensson.
Vi alla som jobbar i skogen ska hänga oss idag.

Co-hyponymi innebär bindning mellan två sidoordnade begrepp. I exemplet är båda understreckade referenterna underordnade referenten ”ungdomar mellan 14 och 16 år”.

90 % av tjejerna valde att banta och 25 % av killarna har provat eller håller på med muskeltrimmande preparat, t.ex. Anabola Stereoider, för att helt enkelt bli snyggare.

Bindningstypen *specificering* innebär en extensionell minskning från en homogen mängd till delmängder, eller från en helhet till delar. Den mindre delen går inte att lösgöras från den större delen.

Han tog fram sin termos och drack lite kaffe och tittade in i brasan.

Värmen från den så gott doftande vedbrasan tinade hans hjärta en aning [...].

Generalisering är bindningen från delmängden till den homogena mängden, eller delen till helheten.

Värmen från den så gott doftande vedbrasan tinade hans hjärta en aning, men inte tillräckligt för att smälta den isklump i hans själ som gjort att han beslutat hänga sig.

Co-specificering innebär en bindning mellan delmängderna.

Värmen från den så gott doftande vedbrasan tinade hans hjärta en aning, men inte tillräckligt för att smälta den isklump i hans själ som gjort att han beslutat hänga sig.

Inferensbindningar

Inferens bygger på läsarens förmåga att uppfatta sammanhang i texten. Inferensbindningen bygger alltså inte på något släktskap i språksystemet. Inferens är svår att förklara eftersom det är svårt att dra tydliga gränser till vad som kan uppfattas som inferens och vad som inte är det. I exemplet nedan visas en kedja av inferenser.

Han tog fram sin termos och drack lite kaffe och tittade in i brasan. Nu luktade skogen av brinnande tjärved och röken steg kapprätt mot trädtopparna.

Fastän Nyström beskriver sin indelning detaljrikt och med flera exempel, kan ändå gränsen mellan vissa bindningstyper vara otydlig. Därför har jag gjort vissa modifieringar i hennes kategorier, så att referensbindningsmodellen bättre passar det syfte jag har i min undersökning, nämligen att analysera en längre text, början av en roman. Min referensbindningsmodell presenterar jag i nästa avsnitt.

3.3.2 Min referensbindningsmodell

I detta avsnitt presenterar jag hur den referensbindningsmodell som jag har använt skiljer sig från Nyströms referensbindningsmodell, som jag har haft som bas för min egen modell. Vissa fall har jag belyst med exempel från analysmaterialet. Alla exempel på olika referensbindningar från *MSHK* följer senare i kapitel 4.

I Nyströms (2001) modell är referensbindningarna indelade i tre huvudkategorier: *identitetsbindningar*, *bindningar byggda på semantisk släktskap* och *inferensbindningar*. Den andra kategorin har jag i min undersökning kallat för *semantiska bindningar*, eftersom Nyströms benämning är opraktisk och lång. Inom Nyströms huvudkategorier finns sammanlagt 17 olika bindningstyper. Jag har i min modell sammanlagt 15 bindningstyper, vilket åskådliggörs med hjälp av tabell 2 nedan, på samma sätt som Nyströms uppdelning presenterades i tabell 1 tidigare. I tabell 2 syns även de förkortningar som jag har använt i analysprocessen och i bilagan.

Tabell 2. Mina bindningstyper.

Identitets- bindningar	Semantiska bindningar	Inferens- bindningar
Identitet (id)	Komparation (ko)	Inferens (in)
Modifierad identitet (mi)	Kontrast (kn)	
Delidentitet (di)	Specificering (sp)	
Pronominalisering (pr)	Generalisering (ge)	
Pronominalisering II (prII)	Co-specificering (cs)	
Antecedent (an)		
Ellips (el)		
Återställning (ås)		
Synonymi (sy)		

Jag har infogat en ny bindningstyp, *pronominalisering II*, till identitetsbindningarna, samt slagit ihop hypernymi, hyponymi och co-hyponymi till gruppen med specificeringsrelaterade bindningar. Hyponymi har alltså slagits ihop med specificering, hypernymi med generalisering och co-hyponymi med co-specificering. Mer om orsakerna till att min modell ser ut så här följer nedan.

Jag har skapat bindningstypen *pronominalisering II*, eftersom det i mitt material finns rikligt med dialoger, där det är vanligt att författaren växlar mellan olika pronomen då han syftar till en viss person. I Nyströms modell ingår pronomenväxlingar i bindningstypen pronominalisering, men enligt mitt tycke är det bra att skilja åt typerna, eftersom det i verkligheten är fråga om olika mönster. Pronominalisering II beskrivs närmare genom exempel (14) i avsnitt 4.2, men samma exempel finns även här under, för att ge en klarare bild över vad jag egentligen avser med den nya bindningstypen.

- Ex. (14) ”Jag kan naturligtvis bara beklaga [...], svarade han lite formellt.
 ”Tre månaders fängelse och 150000 kr i skadestånd. Det är kännbart”, sa Hon från TV4.
 ”Jag överlever.”
 ”Kommer du att be Wennerström om ursäkt? Ta i hand?”
 ”Nej, det tror jag knappast. ”

I de understreckade orden är det alltså fråga om samma referent, men pronomenet växlar, därför klassificeras bindningarna som pronominalisering II. Enligt mitt intryck och på basis av min analysprocess, har jag valt att slå samman de hyponymibaserade kategorierna med de specificeringsbaserade kategorierna. Det är inte alltid lätt att skilja vad som skall betraktas som hyponymi och vad som specificering. Nyström (2001:46-48) beskriver att ”hyponymi är bindningen från ett överordnat begrepp till ett underordnat och att ”en hyponym ingår i sin hyperonym och relationen innebär en extensionsminskning”. Specificering redogör hon för med följande ord ”specificering är den extensionella minskningen från en homogen mängd till en av dess delmängder” och som grundvillkor för specificering anger hon att den mindre delen inte kan lösgöras från den större delen. Jag uppfattar villkoren för dessa bindningar som problematiska, eftersom det är svårt att veta, var gränsen mellan dessa bindningar går. Jag konkretiserar detta med exempel (25) nedan, som är från *MSHK* och behandlas i avsnitt 4.2.

Ex. (25) [...] det var det enda hålet, och det skulle nätt och jämnt räcka för den smala M-30:n. Han reste sig i aktern och pekade [...] En ensamseglare som inte tänkte besvära sig med att dra igång motorn, noterade Mikael. Han hörde rasslet från ankarkättingen och några sekunder därefter gick storen ned, medan skepparen rörde sig som en skällad råtta för att lägga rodret rakt i hålet och samtidigt ordna en tamp i fören.

Med referenten ”den smala M-30:n” avses en segelbåt. Hur skall delarna för båten klassificeras? I texten nämns aktern, motorn, ankarkättingen, storen, rodret, tampen och fören. I princip kan det här vara fråga om hyponymi, ifall segelbåten avses vara det överordnade begreppet, men det kan även vara fråga om specificering, eftersom båtens delar kan betraktas som delar av hela helheten. Grundvillkoret för specificering, alltså att den mindre delen inte kan lösgöras från den större, är också problematiskt att följa. Kan motorn lösgöras från segelbåten? Hur är det med ankarkättingen, kan den lösgöras från båten? Nyströms klassiska exempel på specificering är människan och hans kroppsdelar, som då referenterna ”kropp” och ”hjärta”, men enligt mitt tycke kan nog inom vissa omständigheter människans hjärta lösgöras från kroppen.

På basis av dessa iakttagelser har jag beslutit att klassificeringen i hyponymibaserade och specificeringsbaserade bindningar är otydlig, och har därför beslutat att sammanslå kategorierna. De nya, sammanslagna kategorierna har jag gett det namn som Nyström redan har förslagit: specificering, generalisering och co-specificering.

En översikt över hur analysen gjorts och materialet bearbetats ges i bilagan. Textavsnittet i bilagan är från början av materialet och radnumreringen löper på den vänstra sidan. Med beteckningen (R) avses rubriken. Referenterna är understreckade och referensbindningen anges under det understreckade ordet. Raden, där referenten för den angivna bindningen hittas, finns inom parentes efter förkortningen för bindningen. Bindningarnas förkortningar har jag angett i tabell 2 tidigare i detta avsnitt. Mer om hur jag har fastslagit mina analysprinciper angående referensbindningar presenteras i avsnitt 3.5.1.

3.3.3 Referensbindningarnas hierarki

Under analysprocessen kan det vara problematiskt att avgöra vilken bindningstyp som uppfyller de angivna kraven för bindningen. Givna kriterier i en referensbindningsmodell hjälper den som analyserar att välja rätt referensbindning och att vara konsekvent med sina lösningar, men ibland kan det hända att den som analyserar tycker att flera bindningstyper kunde passa. Forskarens egen tolkning kan ibland vara det enda rättesnöret hon har, men bindningarna har också en inbördes hierarki som hjälper att förstå, varför en viss bindning är starkare eller svagare än en annan. Nyström (2001) nämner att vissa bindningar är starkare än andra, men hon har inte kommenterat alla bindningar eller orsakerna till att bindningarna hierarkiseras på ett visst sätt. Det har däremot Källgren (1979) gjort. Källgrens tankar går lätt att anpassas till min undersökning eftersom det är just Källgrens modell över referensbindningar som Nyströms referensbindningar baserar sig på.

Ett förslag till rangordning av bindningar är Källgrens hierarkimodell (1979:79f). Den bygger på förhållandet mellan *form*, *innehåll* och *referens*. Form syftar då på själva ordet, dess grammatikaliska utseende, medan hon med innehåll avser allt semantiskt och pragmatiskt som man kan relatera till referenten. Ifall orden i bindningen är identiska sinsemellan har bindningen uppfyllt kraven för form. Ifall själva innehållet i bindningens båda referenter är identiskt har bindningen uppfyllt kravet för innehåll. Med referent avser Källgren ordens syftning som kan hållas likadan eller förändras. Hennes system fungerar så klart även tvärtom: ju färre kriterier bindningstypen fyller, med desto mindre sannolikhet kan den som undersöker märka ut just den bindningen. Ifall den som undersöker alltså funderar mellan att märka ut en bindning som uppfyller alla tre kriterier (form, innehåll, referent) och en som uppfyller bara två kriterier skall hon då märka ut den som

uppfyller alla de tre kriterierna. Bindningarnas livslängd, det vill säga över hur långa avstånd i texten dessa kriterier går att märka ut diskuteras i nästa avsnitt.

Nedan belyser jag Källgrens system för bindningarnas inbördes förhållanden genom tabell 3. Tabellen anger för dessa bindningstyper ifall bindningstypen uppfyller kraven eller inte. Ifall kravet uppfylls, märks den ut genom beteckningen ”samma”, och ifall kraven inte uppfylls, anges detta med ”annan”. I tabellen finns inte alla bindningstyper med, utan bara en del, eftersom avsikten här är att klargöra på vilket sätt Källgren byggt upp sitt system.

Tabell 3. Förhållandet mellan form, innehåll och referent hos bindningstyper.

Bindningstyp	Form	Innehåll	Referent
identitet	samma	samma	samma
modifierad identitet	liten skillnad	liten skillnad	samma
synonymi	annan	samma	samma
antecedent	annan	(delvis)samma	samma
pronominalisering	annan	samma	samma
inferens	annan	annan	annan

(Källgren 1979:79)

Utifrån kriterierna i tabell 3 har Källgren alltså skapat sin hierarkimodell. Enligt kriterierna är identitet den starkaste bindningstypen eftersom den uppfyller flest kriterier och inferens är den svagaste bindningstypen, eftersom den uppfyller minst kriterier. Mot denna bakgrund kan en rangordning mellan alla bindningstyper göras. Rangordningen i bild 1 nedan är modifierad från Källgren (1979) så att jag även har satt in bindningstypen delidentitet i hennes modell. Identitet kommer som nummer 1 i rangordningen, är alltså den starkaste bindningstypen och inferens är den svagaste bindningstypen. De andra bindningarna hierarkiseras på det sätt som bilden visar: modifierad identitet kommer efter identitet, komparation, kontrast och synonymi är sinsemellan jämlika och kommer som nummer tre i rangordningen, strax före generalisering, specificering och co-specificering, som också är jämlika sinsemellan. Som den nästsista bindningen kommer delidentitet och inferens är den svagaste, eftersom den inte uppfyller några kriterier alls.

Bild 1. Relationer mellan bindningar. Modifierad från Källgren, 1979.

Id	Mi	Ko Kn Sy	Ge Sp Cs	Di	In
-----------	-----------	-------------------------------------	-------------------------------------	-----------	-----------

I Källgrens modell förekommer inte alla de bindningstyper som Nyström (2001) och jag använder, men hon har också lämnat en del av de bindningar som hon själv urskiljer oplacerade i sin rangordning (se bild 1). Enligt henne är ellips, återställning (som hon kallar för expansion) och pronominalisering (här då även pronominalisering II) svåra att rangordna, eftersom ”de närmast kan ses som formella medel att realisera semantisk identitet”.(Källgren 1979:81.) Ellips och återställning samt de två pronominaliseringstyperna hör inte till de bindningar som medför svårigheter för den som analyserar referensbindningar, och därför har även jag låtit dessa bindningar vara oplacerade rangordningen. Men en bindning som kan medföra svårigheter angående klassificering är delidentitet. Delidentitet som bindningstyp finns inte i Källgrens referensbindningstyper, men jag har löst placeringen av delidentitet i rangordningen (bild 1) på basis av Nyströms tankar (2001:42). Hon har konstaterat att delidentitet är ”ett slags restpost för bindningar [...] då ingen annan bindningstyp föreligger”, och därför har även jag följt hennes principer och klassificerat något som delidentitet endast då ingen annan bindningstyp passar. På basis av min erfarenhet funderar den som undersöker oftast mellan att klassificera bindningen som delidentitet eller specificering. Delidentitet skall på basis Nyström betraktas svagare än specificering och därför placerade jag delidentitet i bilden efter specificering, men ändå före inferens, eftersom inferens inte uppfyller något av de kriterier Källgren anser en bindning skall uppfylla (se tabell 3).

Nyström (2000b:14) har konstaterat, efter en studie av Källgrens hierarkisystem att det ”inte verkar vara möjligt att etablera ett entydigt system för bindningars hierarki som dels innefattar alla bindningstyper, dels tar hänsyn till alla de faktorer i texten som påverkar bindningars styrka”. Trots detta anser jag att Källgrens hierarkimodell är helt användbar och ser den som ett nyttigt hjälpmedel under analysprocessen.

3.3.4 Referensbindningarnas räckvidd

Frågan om hur lång räckvidd en bindning kan ha är en annan svårighet man möter då man undersöker referensbindningar. Denna fråga har jag mött under analysarbetet då jag har funderat kring ifall jag skall välja om bindningen fortfarande står i relation till de tidigare bindningarna i kedjan eller ifall referenten kommer så långt efter att den nu bildar en ny referent.

Frågan om referensbindningarnas räckvidd är dessutom relevant, eftersom den påverkar hur många bindningstyper det går att finna i hela texten. Ett mekaniskt mått, ett antal för någon viss mängd rader för hur långt en bindning kan sträcka sig, skulle vara ett lätt sätt att lösa detta problem, det är omöjligt att fastställa, eftersom det är de kvalitativa egenskaperna som avgör bindningens räckvidd. (Nyström 2001:67.) Detta är en annan fråga att ta ställning till, eftersom Öberg (1997:37) trots detta drar olika gränser för bindningar i sin undersökning. I hennes undersökning av elevuppsatser verkar 20 *makrosyntagmer* vara en slags övre gräns. En makrosyntagm kan vara satsformad, men den behöver inte vara det. Ifall den inte är satsformad, utgörs den av en interjektion, en tilltalsfras eller ett tilltalsord eller ett utrop. Den satsformade makrosyntagmen består av en huvudsats inklusive bisatser. (Westman 1974:43.) Halliday och Hasan (1976:289f) lyfter istället fram de språkliga faktorerna och anser att bindningsstyrkan beror av följande faktorer: ordens semantiska släktskap, närheten i texten och ordens frekvens i ordförrådet.

Själv ifrågasätter jag både Öbergs och Hallidays och Hasans metod, och tillämpar hellre Källgren som anser att den avgörande faktorn varken är bindningstypen eller den enskilda bindningen, utan andra egenskaper hos de sammankopplade leden. Relationer där leden betecknar personer har klart större räckvidd än andra relationer, företeelser med känslomässig laddning är aktuella längre samt ett begrepp som upprepats flera gånger bygger upp en styrka som gör att kontakten nödvändigtvis inte går förlorad fastän man nämner det senare. (Källgren 1979:80.) Detta kan även vara genrespecifikt, eftersom personer och känslor ofta har en stor roll i detektivromaner.

Som konstaterat har vissa referenter, som människor och begrepp som nämnts ofta en stark laddning (Källgren 1979:80). På grund av mitt personcentrerade primärmaterial har frågan om bindningarnas räckvidd inte medfört stora problem i min analys och dessutom har

ledfamiljsanalysen hjälpt till med att strukturera och åskådliggöra materialet. Berättande texter kännetecknas av att de är personcentrerade, vilket gör det relativt enkelt att hitta ledfamiljerna i texten, eftersom man automatiskt fäster uppmärksamheten vid personerna i berättelsen (jfr Nyström 2001:63).

Nyström (2000b:14) har i sitt arbete med elevtexter valt att arbeta enligt två principer angående bindningarnas räckvidd, och jag har valt att tillämpa samma principer i min analys. Nyströms principer har sin grund i Källgrens tankar. Nyströms första princip lyder att ifall bindningen ingår i någon av textens centrala ledfamiljer (se kapitel 5) kan den bedömas att hålla genom hela texten. Den andra principen är att ifall det är fråga om ett begrepp som ständigt omnämns i texten får den naturligtvis en längre räckvidd, och när ett sådant begrepp återkommer efter en längre paus kan det då kopplas ihop med de tidigare bindningarna. (Nyström 2000b:14.)

Exempel (4) är ett av de få ställen i mitt material, där jag har märkt ut en relativ lång räckvidd mellan referenterna. Här är det dock fråga om en bindning som syftar tillbaka på rubriken, och rubriken är något med så stor vikt (Nyström 2000b:14), att det är motiverat att uppfatta en bindning mellan referenterna. Exemplet är från en narrativ sekvens i *MSHK*, radnumren syns till vänster inom parenteserna. Textavsnittet börjar med andra ord 186 rader efter rubriken.

Ex. (4)	(R)	<u>FREDAG 20 DECEMBER</u>
	(186)	[...] Journalisten Mikael Blomkvist på tidskriften Millennium
	(187)	dömdes på <u>fredagsmorgonen</u> till tre månaders fängelse för grovt förtal
		sp (R)
	(188)	av industrimannen Hans-Erik Wennerström.

Jag anser det som viktigt att man före analysprocessen gör det klart för sig själv, vilka bindningar står i relation till de tidigare bindningarna, och i vilka fall det är fråga om en ny referent. Som rättesnöre i min analysprocess har jag haft Källgrens och Nyströms tankar om att ifall referenten hör till de centrala ledfamiljerna, eller ifall referenten ofta omnämns i materialet, är det då fråga om samma referentkedja. Jag har också tagit hänsyn till att personer har en längre räckvidd än företeelser och att företeelser med känslomässig laddning är aktuella en relativt lång tid.

3.4 Ledfamilj

Då man analyserar referensbindningar märker man att de refererande orden är bundna till varandra och skapar kedjor. Dessa kedjor kallas för *ledfamiljer* (Nyström 2001:62 och Hellspång & Ledin 1997:82). Termen som används om ledfamiljer i äldre litteratur, *semantiska nätverk*, belyser väl den funktion en ledfamilj har. De semantiska nätverken, alltså ledfamiljer, är ett bra hjälpmedel för att på ett grafiskt sätt presentera hur innehållet i en text hänger ihop. (Källgren 1979:106.) Varje enskild referent kan då betraktas som *ett led* eller *sambandsled* i en ledfamilj (Nyström 2001:62 och Larsson, K 1977). Vid sidan av termerna ledfamilj, led och sambandsled förekommer *länk* (Westman 1974) och det engelska begreppet *tie* (Halliday & Hasan 1976). Jag har valt att använda begreppet ledfamilj, eftersom det används i den nyare litteraturen (Nyström 2001:62 och Hellspång & Ledin 1997:82).

Att analysera ledfamiljer kan ses som en naturlig fortsättning eller ett komplement till en referensbindningsanalys, och dessutom är en kartläggning av bindningarna en förutsättning för en ledfamiljsanalys. Förutom detta gör en ledfamiljsanalys det möjligt att jämföra olika drag i samma text (Nyström 2001:62). Ledfamiljerna avslöjar det innehållsliga skelettet i texten, och därför är en ledfamiljsanalys med även i denna undersökning.

3.5 Analysprinciper

I detta avsnitt redogör jag för på vilket sätt jag har analyserat mitt material. Först redogör jag för principerna för referensbindningsanalysen (avsnitt 3.5.1) och därefter redogör jag för analysprinciperna för ledfamiljsanalysen (avsnitt 3.5.2). I min undersökning har jag kombinerat ett kvalitativt och kvantitativt forskningsgrepp. Klassificeringen av de olika bindningarna bygger på min egen texttolkning. Jag presenterar och jämför de olika bindningarna i numerisk form, det vill säga genom kvantitativa metoder. En kombination av de båda forskningsgreppen är nödvändiga för min undersökning och dessutom kompletterar de varandra.

3.5.1 Analysprinciper för referensbindningar

Analysarbetet börjar med att klargöra i hurdana enheter analysen utförs. Andra forskare (Nyström, Hellspong & Ledin, Näslund) har fört diskussion om huruvida man ska ha *meningen*, *satsen* eller *makrosyntagmen* som analysenhet då man undersöker referensbindningar. Nedan ges korta definitioner för vad som egentligen avses med dessa begrepp. Det är bra att komma ihåg här att Nyström har analyserat elevtexter, noveller och artiklar, Hellspong & Ledin har analyserat brukstexter och Näslund har koncentrerat sig på facktexter (Nyström 2001 och Hellspong & Ledin 1997 och Näslund 1991).

En mening definieras enligt *Språkriktighetsboken* (2005:393) som ”den största konstruktion som kan sammanställas med syntaktiska regler och som samtidigt uttrycker en självständig språkhandling”. Med detta menas då en *syntaktisk mening*. Bland annat Hellspong & Ledin (1997) har valt att analysera sina brukstexter i hela syntaktiska meningar. Med en *grafisk mening* avses ”skrivna enhet som normalt inleds med versal och avslutas med ett stort skiljetecken” (*Språkriktighetsboken* 2005:393).

En sats i sin tur är en syntaktisk enhet som innehåller minst ett subjekt och ett finit verb. Även imperativuttryck som ”Tyst!” och ”Kom hit!” räknas med, fastän de normalt inte innehåller något subjekt (*Språkriktighetsboken* 2005:400).

Nyströms modell (2001) som hon tillämpar på elevtexter, noveller och artiklar bygger på *makrosyntagmer* som kan vara kortare än den grafiska meningen. En makrosyntagm kan vara satsformad, men den behöver inte vara det. Ifall den inte är satsformad, utgörs den av en interjektion, en tilltalsfras eller ett tilltalsord eller ett utrop. Den satsformade makrosyntagmen består av en huvudsats inklusive bisatser. (Westman 1974:43.)

Trots att jag använt Nyströms referensbindningsmodell som utgångspunkt för min analysmodell, har jag inte använt makrosyntagmen som analysenhet. Jag anser att ifall jag hade valt någon av dessa enheter (mening, sats, makrosyntagm), som analysenhet för undersökningen skulle det ha gjort den långa romantexten alltför osammanhängande och klumpig då textmassan är så stor.

Därför har jag istället valt att numrera *raderna* och syfta på raden där referenten finns. Då man numrerar enbart textens rader, förblir texten nästan lika som tidigare och blir inte oklar på grund av analysenheterens tecken. Jag har valt att analysera romanens första kapitel, och den innehåller tillsammans 677 rader.

Bilagan konkretiserar hur jag har bearbetat mitt material, och olika exempel på referensbindningar från analysmaterialet följer i avsnitten 4.1 – 4.3 i nästa kapitel. I dessa avsnitt behandlas bindningstyperna skilt och bara de bindningstyper som behandlas har märkts ut, fastän det kan förekomma även andra bindningar i textexemplen. Bindningstypen nämns under det understreckade ordet (referenten) och raden som jag syftar till anges inom parentes. Syftningen till de första understreckade orden i dessa exempel har inte getts några radnummer, eftersom raden det första ordet eller uttrycket syftar på inte syns i exemplen. Radnumren till vänster inom parentes är identiska med raderna i själva primärmaterialet. Jag har alltså inte numrerat om raderna med tanke på presentationen av de olika bindningstyperna, utan har valt att behålla samma rader som i själva materialet. Med (NY) avses en ny referent. Även hänvisningar inom en rad kan förekomma, som till exempel i exempel (26). Exemplet och dess bindningstyper behandlas i sin helhet under semantiska bindningar (avsnitt 4.2).

Ex. (26)	(214)	Det var första gången som Mikael Blomkvist hade blivit dömd för
	(215)	något <u>brott</u> . [...]
	(217)	Det handlade trots allt inte om <u>väpnat rån</u> , <u>mord</u> eller <u>våldtäkt</u> .
		sp (215) cs (217) cs (217)

Jag analyserar alltså det första kapitlet i *MSHK*. Jag har valt raden som analysenhet för min undersökning av referensbindningar, eftersom texten blir då inte oklar på grund av analysenheterens tecken, som det skulle kunna bli ifall jag hade valt makrosyntagmen, satsen eller meningen som analysenhet. Tillsammans består mitt analysmaterial av 677 rader. Exemplen på referensbindningarna presenteras som exempel (26) ovan och bilagan konkretiserar hur jag har bearbetat analysmaterialet.

3.5.2 Analysprinciper för ledfamiljer

I praktiken är den som undersöker ledfamiljer tvungen att ”ställa upp en egen manual för tumregler och försöka tillämpa dem så konsekvent som möjligt” (Enkvist 1974:177). I detta avsnitt har jag då som avsikt att klargöra mina analysprinciper och de avgränsningar jag har gjort angående ledfamiljerna i *MSHK*.

Jag har analyserat *de centrala ledfamiljerna* i det första kapitlet i *MSHK*. Som material för ledfamiljsanalysen har jag använt samma text som vid referensbindningsanalysen, det vill säga romanens första kapitel, som i boken omfattar 677 rader. En ledfamiljsanalys kan koncentrera sig på en redovisning av vilka bindningar som dominerar i respektive ledfamilj eller på att studera ledfamiljernas struktur, dess räckvidd i texten och *täthet*, dvs. hur ofta ett led förekommer i texten (Nyström 2000a:223). I kapitel 5 anger jag siffrorna för fördelningen av referensbindningarna i hela materialet, men några exakta siffror för fördelningen av bindningstyperna i de olika ledfamiljerna tar jag inte upp. Det finns redan svenskspråkiga undersökningar om detta av Nyström (2000b & 2001). Det jag koncentrerar mig på är istället hur tätt sammanbunden ledfamiljen är och på vilket sätt författaren använder sig av de olika ledfamiljerna.

Jag har valt att koncentrera mig enbart på textens *centrala ledfamiljer*, eftersom inga andra ledfamiljstyper kan konkurrera med dem. Centrala ledfamiljer ”kännetecknas av att de har lång räckvidd i texten och att led i familjerna förekommer med relativt stor täthet”(Nyström 2001:70). De centrala ledfamiljerna utgör den röda tråden i texten (Nyström 2000a:223). Förutom centrala ledfamiljer finns det *tillfälliga ledfamiljer* och *lokala ledfamiljer*. De tillfälliga ledfamiljerna kan man finna i till exempel tillbakablickar av olika slag och de lokala ledfamiljerna bidrar till sammanhanget på ett lokalt plan. Deras omfång är endast några rader, eftersom händelserna i de lokala ledfamiljerna utspelas och avvecklas under några rader. (Nyström 2000b:31–33.) De lokala ledfamiljerna har kort räckvidd i texten men stor täthet (Nyström 2000a:224). Jag anser att det i denna uppsats är bäst att koncentrera sig på enbart de ledfamiljer som väsentligt bidrar till textens innehållstruktur, och därför fokuserar jag de centrala ledfamiljerna.

Liksom med referensbindningar är det även i en ledfamiljsanalys fråga om syftning och vissa principer. Rent principiellt skall den som undersöker avgöra vad hon tillåter höra till samma ledfamilj. Eftersom syftningen är viktigast, har jag valt att följa samma regler för syftning som vid referensbindningar (se avsnitt 3.3). Jag belyser detta med exemplet under.

Exempel på syftning.

(547) Då så. Den där storyn om Minos utspelade sig alltså för ett decennium
(548) sedan, precis efter att muren fallit och när bolsjevikerna började bli
(549) anständiga kapitalister.

”Storyn om Minos” är ingen referent för ledfamiljen Minos, eftersom referenten syftar på storyn, det vill säga historien om någonting och inte på det som ledfamiljen egentligen avser, företaget med namnet Minos. Denna regel på syftning har jag då beaktat, då jag har analyserat centrala ledfamiljer i *MSHK*.

Jag analyserar ledfamiljerna i *MSHK* med hjälp av samma material och samma analysenhet som i analysen av referensbindningar. Med andra ord koncentrerar jag mig på de 677 rader bokens första kapitel består av. Jag analyserar enbart textens centrala ledfamiljer. Jag har valt att fästa min fokus speciellt på hur tätt sammanbundna de centrala ledfamiljerna är och på vilket sätt författaren använder sig av dem. Jag följer även samma regler för syftning som vid analysen av referensbindningar.

4 Referensbindningar

I detta kapitel presenterar jag referensbindningarna utförligare än i avsnitten 3.3.1 och 3.3.2 och varje bindningstyp presenteras med hjälp av ett eller flera exempel från *MSHK*. Först presenteras identitetsbindningarna (avsnitt 4.1), sedan de semantiska bindningarna (avsnitt 4.2) och därefter inferensbindningarna (avsnitt 4.3). Exempelen är redovisade på det sätt som jag har redovisat för i analysprinciperna (avsnitt 3.5.1) tidigare. Här presenterar jag inte alla de bindningar som jag har hittat, utan jag ger exempel på de olika bindningstyperna. Siffror som åskådliggör hur vanliga de olika bindningstyperna är i *MSHK* finns dock med. De kvantitativa resultaten angående referensbindningar har sammanfattats i avsnitt 4.4.

4.1 Identitetsbindningar

Den första huvudkategorin kallas för identitetsbindningar för att ord och uttryck inom denna kategori har *identisk referens*. Med identisk referens avses att en och samma referent kan ha flera olika benämningar men samma syftning. Ett undantag här är dock bindningstypen *delidentitet* som innebär att referenterna är bara delvis identiska. (Nyström 2001:41–44.) Tillsammans finns det 914 bindningar i materialet, och 677 av dem är identitetsbindningar. Detta betyder att hela 74 % av alla bindningar i materialet är identitetsbindningar.

Identitet (id)

Identitet är den enklaste och mest lättförståeliga bindningstypen, eftersom här avses bindningar som är helt identiska med varandra, både då det gäller form och referent. (Nyström 2001:40.) Bindningstypen *identitet* kan även kallas för *upprepning* (Hellspong & Ledin 1997:83). I min undersökning använder jag dock beteckningen *identitet*. I materialet finns det 255 bindningar av typen *identitet*, vilket betyder att 28 % av alla bindningar är av typen *identitet*.

- Ex. (5) (7) Han ville inte diskutera domslutet som han just hade
id (7)
- (8) hämtat, men frågorna var oundvikliga och han – om någon – visste
id (7)
- (9) att de måste ställas och besvaras. Så känns det att vara en brottsling,
(10) tänkte han. På fel sida om mikrofonen. Han sträckte besvärat på sig
id (8) id (10)
- (11) och försökte tvinga fram ett leende. Reportrarna log tillbaka och
(12) nickade vänligt, nästan generat mot honom.
id (10)

Nyström (2001:40) tillåter växling mellan bestämd och obestämd form samt subjekts- och objektsform av pronomen och detta kommer att jag att tillåta även i min analys. I exempel (5) syns detta då relationen mellan orden han – honom klassificerats som identitet och i exempel (6) har ordet svindel – svindeln också klassificerats som identitet.

- Ex. (6) (647) ”Nja, snarare varför han skulle riskera allt genom en uppenbar
(648) svindel.”
(649) ”Jag vet inte om man kan säga att svindeln är precis uppenbar [...]”
id (647) id (647)

Modifierad identitet (mi)

Inom gruppen *modifierad identitet* tillåts variation inom formen, men referenten och själva huvudordet förblir likadana. Det finns två huvudgrupper inom modifierad identitet, den ena är ordklassväxling (exempel 7), och i den andra gruppen varierar huvudordens bestämningar (exempel 6). (Nyström 2001:41.)

- Ex. (7) (332) En evighet tidigare, [...] hade Mikael Blomkvist och Robert Lindberg
(333) varit vänner till och med mycket goda vänner. Som så ofta sker med
(334) gamla skolkamrater hade vänskapen upphört efter examensdagen.
mi (333)

Kategorin modifierad identitet ligger nära intill bindningstypen *synonymi*, men bör inte blandas ihop med den, eftersom själva huvudordet växlar inom synonymin. I modifierad identitet förblir huvudordet detsamma. Bindningstypen *synonymi* behandlas senare i detta avsnitt. I exempel (8) presenteras ett fall där huvudordens bestämningar varierar, men själva huvudordet förblir detsamma. Detta är ett typexempel på bindningen modifierad identitet, likartade fall fanns det rikligt av i analysmaterialet. 104 bindningar, det vill säga 11 % av alla bindningar i materialet är av typen modifierad identitet.

- Ex. (8) (186) Journalisten Mikael Blomkvist på tidskriften Millennium dömdes på
 (187) fredagsmorgonen till tre månaders fängelse för grovt förtal av
 (188) industrimannen Hans-Erik Wennerström. [...]
 (193) I en kommentar säger Wennerströms advokat Bertil Camnermarker
 (194) att hans klient är nöjd med domen. Det är ett synnerligen grovt fall av
 mi (187)
 (195) förtal, sa han. Domen var tjugosex sidor lång. Den redogjorde för
 (196) sakskalet till varför Mikael befunnits skyldig till femton fall av grovt
 mi (194)
 (197) förtal av affärsmannen Hans-Erik Wennerström.

Egennamn är en intressant kategori eftersom referenterna i den saknar betydelse men har referens. (Cassirer 1986:148.) Jag har tolkat beskrivningen för modifierad identitet så att jag har klassificerat referenter som tillhöriga till kategorin även i de fall då man växlar mellan att använda olika namn (för- och efternamn, samt smeknamn) för samma referent. Jag har bestämt mig för detta eftersom denna kategori lämpar sig bäst för olika slags namn och i analysmaterialet finns rikligt med sådana fall. I exempel (9) presenteras ett exempel på en bindning mellan ett namn och ett smeknamn.

- Ex. (9) (14) ”Jag måste ha blivit kändis”, konstaterade Mikael Blomkvist”
 (15) ”Ge oss ett pratminut, Kalle Blomkvist”, sa reportern från den
 mi (14)
 (16) ena kvällstidningen.

Delidentitet (di)

Med *delidentitet* kommer man i kontakt speciellt genom sammansatta ord, dock även genom andra ord. Bindningstypen förutsätter att det ena ledet i ordet är likadant med ett led i det andra ordet. Referenterna är inte helt identiska, utan bara delvis identiska (se ex. 10–12). I många fall kan man fundera mellan att klassificera en referent med delidentitet, hyponymi eller specificering. Av dessa bindningar är delidentitet den svagare bindningen, och klassificeras därför relativt sparsamt, med andelen 3,5 % av alla bindningar. Hyponymi och specificering beskrivs närmare i avsnitt 4.2. Enligt min hierarki klassificeras en referent som delidentitet endast ifall den inte kan klassificeras som hyponymi eller specificering. Ett bra rättesnöre är att för att referenten ska kunna klassificeras som delidentitet behöver den inte ha någon *extensionell relation*, vilket i sin tur krävs för att en referent ska kunna klassificeras som hyponymi eller specificering. (Nyström 2001:42.) Med extensionell relation avses att bindningen innehåller någon form av extensionell minskning eller utökning. Den

extensionella minskningen sker från en helhet till dess delar och utökningen från delar till helheten. (Nyström 2001:47). Bindningarnas hierarki diskuteras i avsnitt 3.3.3 och hyponymi samt specificering presenteras närmare i avsnitt 4.2.

- Ex. (10) (349) Robert Lindberg hade gått från gymnasiet till Handelshögskolan och
(350) in i bankvärlden.
(351) Mikael Blomkvist hade hamnat på journalisthögskolan och ägnat en
(352) stor del av sitt yrkesliv åt att avslöja tvivelaktiga affärer inom just
(353) bank- och affärsvärlden.
di (350)
- Ex. (11) (362) ”Gräv. Gräv för helvete. Hur mycket vet du om SIB-programmet?
(363) ”Tja, det var en sorts biståndsprogram på 1990-talet [...].
di (362)
- Ex. (12) (388) Det var tunga företag som ABB och Skanska och sådana.
(389) Inga spekulationsföretag, med andra ord.”
di (388)

Alla exempel (exempel 10, 11 och 12) är exempel på delidentitet. Referenten ”bank- och affärsvärlden” är delvis identisk med referenten ”bankvärlden”, likadant är det med ”SIB-programmet” och ”biståndsprogram” samt med ”tunga företag” och ”inga spekulationsföretag”. Dessutom har alla referenterna sinsemellan det ena ledet i orden likadant (världen, program och företag), vilket kännetecknar delidentitet.

Pronominalisering (pr)

Med *pronominalisering* avses fall, då huvudordet byts ut mot ett pronomen. Här räknas även pronominella adverb, för pronominalisering kan klassificeras också för icke-levande ting, som platser och händelser. Bindningen pronominalisering finns det 11 % av i materialet. Bindningstypen *antecedent* är sekundär till pronominalisering och det är relativt vanligt att Stieg Larsson växlar mellan dessa två bindningstyper. (Nyström 2001:42.) Bindningstypen *antecedent* beskrivs närmare i detta avsnitt. I mitt exempel 13 har reportern först blivit kallad för ”en reporter”, men därefter har referenten pronominaliserats, och då blir reportern helt enkelt kallad för ”han”.

- Ex. (13) (34) En reporter på lokalradion råkade befinna sig i banken just när rånet
(35) ägde rum och reagerade enligt tjänstemanualen.
(36) Så fort rånarna lämnat banken gick han till en telefonautomat [...].
pr (34)

Nyström (2001:43) räknar även pronomenväxling till pronominaliseringsbindningarna, det vill säga växling mellan olika pronomen för samma referent. Detta uppstår främst i dialoger, då samma person kallas till exempel för *jag* och *du*. Här har jag inte följt Nyströms exempel, utan bildat en skild typ för pronomenväxlingar.

Pronominalisering II (prII)

Nyström (2001:43) räknar till bindningstypen pronominalisering även växlingar mellan skilda pronomen, men det tänker jag inte göra i min undersökning, utan bildar en ny grupp som kallas för *pronominalisering II (prII)*. Andelen för pronominalisering II är 3,5 % i materialet. Pronominalisering II fungerar på samma sätt som pronominalisering, med andra ord kan bindningstypen *antecedent* förekomma efter pronominalisering II. Bindningstypen *antecedent* beskrivs närmare i detta avsnitt. Pronominalisering II förekommer främst i dialoger och används särskilt vid de fall då samma person kallas till exempel för *jag* och *du* i en dialog:

- Ex. (14) (101–102) ”Jag kan naturligtvis bara beklaga [...], svarade han lite formellt.
prII (101)
(103) ”Tre månaders fängelse och 150000 kr i skadestånd. Det är
(104) kännbart”, sa Hon från TV4.
(105) ”Jag överlever.”
prII (102)
(106) ”Kommer du att be Wennerström om ursäkt? Ta i hand?”
prII (105)
(107) ”Nej, det tror jag knappast. ”
prII (106)

Antecedent (an)

Med *antecedent* avses att författaren övergår från att använda ett pronomen till att använda huvudordet. Antecedent är sekundär till pronominalisering, med andra ord är det vanligt att en pronominalisering redan har skett, före bindningstypen *antecedent* uppkommer. (Nyström 2001:42–43.) Antecedent är en vanlig bindningstyp och i materialet är 6,5 % av alla bindningar av typen *antecedent*.

- Ex. (15) (94) ”Javars”, erkände Mikael. Något annat kunde han knappt påstå.
pr (94)
(95) ”Hur känns det?”
(96) Trots allvaret kunde varken Mikael eller de äldre journalisterna
an (94)
(97) låta bli att dra på munnen åt följdfrågan.

Ellips (el) och återställning (ås)

Då något lämnas osagt på grund av att det kan underförstås, markeras det med förkortningen *el* som står för *ellips*. Då ledet igen återinsätts kallas bindningstypen för *återställning*. Återställning förutsätter att ellips redan förekommit och är därför sekundär i förhållande till ellipsen. (Nyström 2001:43.) I mitt material finns det ett exempel på återställning, och ellips förekommer på två ställen. Exempel på det andra stället där ellips förekommer beskrivs nedan (ex. 16). Det som är inom parentes och har understreckats (rad 201) finns alltså inte i originalet, eftersom ellips går ut på att något har utelämnats.

Ex. (16)	(200)	<u>Han</u> orkade inte ens börja fundera över var notan skulle sluta,
	(201)	men (<u>Ø</u>) konstaterade också att det kunde ha varit värre; rätten hade
		el (200)
	(202)	valt att fria <u>honom</u> på sju punkter.
		ås (201)

Synonymi (sy)

I materialet är 9,5 % av alla bindningar av typen synonymi. *Synonymi* innebär att referenten är densamma, men de språkliga uttrycken utgår från olika huvudord. Synonymi är lätt att urskilja då det används olika ord eller uttryck för samma personer eller företeelser. Ibland kan det dock vara svårt att bestämma vad som räknas under synonymi. Då är det kontexten och den individuella tolkningen som bestämmer vad som kan betraktas som synonymi. (Nyström 2001:44.)

Ex. (17)	(70)	Berömmelsens baksida var att den andra kvällstidningen inte kunde
	(71)	avhålla sig från att sätta rubriken <u>Kalle Blomkvist löste fallet</u> .
	(72)	Den raljerande texten var skriven av en äldre kvinnlig kolumnist och
	(73)	innehöll ett dussin hänvisningar till <u>Astrid Lindgrens unge detektiv</u> .
		sy (71)

I exempel (17) har jag klassificerat ”Kalle Blomkvist” och ”Astrid Lindgrens unge detektiv” som varandras synonymer, eftersom jag anser att syftningen är densamma för båda uttrycken, men den språkliga uttrycksformen skiljer sig så mycket att det är då frågan om synonymi. Ett likartat fall med andra uttryck finns i exempel (18). ”Gräl”, ”tjafs” och ”motsättningen” har jag ansett vara varandras synonymer, eftersom även de utgår från sinsemellan helt olika huvudord.

- Ex. (18) (158) De hade haft ett första gräl som följts av ytterligare tjafs till dess att
sy (158)
- (159) motsättningen blivit personlig.
sy (158)

I min referensbindningsmodell består kategorin för identitetsbindningar alltså av bindningstyperna identitet, modifierad identitet, delidentitet, pronominalisering, pronominalisering II, antecedent, ellips, återställning och synonymi. Närmare beskrivning om hur alla referensbindningar fördelar sig i materialet presenteras i avsnitt 4.4.

4.2 Semantiska bindningar

Semantiska bindningar bygger på att referenterna alla är begrepp inom samma semantiska familj. Vanligtvis är dessa semantiska bindningar mer sällsynta än identitetsbindningar eller inferensbindningar. I mitt material finns 167 semantiska bindningar, med andra ord är 18 % av alla bindningar semantiska bindningar. De utgör ett viktigt inslag i budskapsförmedlingen, eftersom de tydligt beskriver de begrepps- och innehållsmässiga sammanhangen. (Näslund 1991:19.) Det kan vara fråga om till exempel att referenterna är varandras motsatser eller över- och underordnade begrepp.

Komparation (ko)

Med bindningstypen *komparation* avses att ett adjektiv kompareras. Bindningstypen är ganska sällsynt. (Nyström 2001:43.) I mitt material finns endast ett belägg på något som kunde klassificeras som komparation. Egentligen är det här inte fråga om ren komparation, och därför har mängden komparation i resultaten (avsnitt 5.1) märkts ut som 0 %. Exempel (19) är här med eftersom det är det som ligger närmast komparation i materialet, fast det egentligen är fråga om tillägg av adjektivattribut snarare än komparation.

- Ex. (19) (332) Mikael Blomkvist och Robert Lindberg har varit vänner till och med
(333) mycket goda vänner.
ko (332)

Kontrast (kn)

Med *kontrast* avses motsatser i texten. I vissa fall kan det också vara fråga om att ett element i texten negeras. Bindningstypen *kontrast* kan ofta lätt tolkas även som *co-hyponymi*. Co-hyponymi beskrivs närmare senare i detta avsnitt. I allmänhet är *kontrast* en bindningstyp som beror mycket av läsarens egen tolkning. (Nyström 2001:43.) I exempel (20) har jag klassificerat motsatsförhållandet mellan orden ”frågan” och ”svaret” som *kontrast*.

- Ex. (20) (111) Det låg ett pratminus med en potentiellt förödande rubrik bakom
(112) frågan och Mikael hade kunnat halka på bananskalet om inte
(113) reportern signalerat faran genom att skjuta fram mikrofonen lite för
(114) argt. Han funderade på svaret några sekunder.
kn (112)

I exempel (21) beskrivs ett annat motsatsförhållande. Här tolkas uttrycken ”obegränsade tillgångar” (vilket jag har tolkat som mycket pengar) och ”levde på marginalerna” (vilket jag anser att syftar på fattigdom) vara varandras motsatser. Enligt mitt tycke är *kontrast* en bindningstyp som det ibland kan vara svårt att lägga märke till, men åtminstone här syns den relativt tydligt:

- Ex. (21) (218) Millennium var inte medievärldens flaggskepp med obegränsade
(219) tillgångar — tidskriften levde på marginalerna — men domen innebar
kn (218)
(220) heller inte en katastrof för den.

Specificering (sp), generalisering (ge) och co-specificering (cs)

Specificering, *generalisering* och *co-specificering* bildar en grupp som jag gemensamt hänvisar till som de specificeringsbaserade bindningarna. Med *specificering* avses en extensionell minskning från en helhet till dess delar. Det typiska exemplet är förhållandet mellan en person och hans kroppsdelar och väsentligt är att den mindre delen inte går att lösgöra från helheten (Nyström 2001:47.) Som det jag avser med *specificering* klassificeras allt som går från helmängd till delmängd eller överbegrepp till underbegrepp, oberoende av om delen går att lösgöra från helheten eller inte. 8,3 % av alla bindningar i materialet är av typen *specificering*.

Exempel (22) är ett tydligt exempel på bindningstypen *specificering*. ”60 miljoner kronor” betraktas här som helmängd och ”sex mille” som en delmängd av helmängden.

- Ex. (22) (672) Wennerström fick 60 miljoner kronor. Sex mille betalade han
sp (672)
(673) tillbaka, men först efter tre år.

Generalisering (ge)

Generalisering är motsatsen till specificering, med andra ord övergår författaren från delar till större mängder eller helheter (Nyström 2001:47). 3 % av bindningarna i materialet är av typen generalisering. Bindningen behöver inte nödvändigtvis följa efter specificering, men ofta är det så, som i exempel (23) nedan – författaren har börjat med att nämna ”året 1992” (rad 654) och slutar med att nämna ”det året” igen (rad 666), efter att ha nämnt en årstid (rad 655) och en månad (rad 658) – då är det fråga om generalisering.

- Ex. (23) (654-655) ”Wennerström tog kontakt med SIB 1992, [...]”
(656) Kommer du ihåg hösten 1992?”
sp (654)
(657) ”Om jag gör. Jag hade rörliga lån på lägenheten då riksbanksräntan
(658) gick upp till 10 procent i oktober [...]”
sp (656)
(659) ”Mmm, det var tider det”, log Robert. ”Självt gick jag back något
(660) alldeles förbannat det året.
ge (654)

Nedan finns ett annat exempel på generalisering. I exempel (24) har jag tolkat ”en seriös yrkeskategori” som det överordnade begreppet och ”affärsman” eller ”affärsmän” som de underordnade begreppen. Affärsman finns på rad 669 och affärsmän på rad 670, därför har jag angett två syftningsmöjligheter för ”en seriös yrkeskategori”.

- Ex. (24) (669) ”Säg inte affärsman. Kalla dem vad du vill, men att kalla dem
(670) affärsmän är att förolämpa en seriös yrkeskategori.”
ge (669/670)

Co-specificering (cs)

5 % av alla bindningar i materialet är av typen co-specificering. Med co-specificering avses en bindning mellan sidoordnade begrepp. Det första av de sidoordnade begreppen har jag i samtliga fall klassificerat som specificering, eftersom det står i förhållande till överbegreppet. I exempel (25)

finns det många exempel på co-specifiering. En M-30 är en segelbåt, och i texten nämns flera av dess delar som aktern, rodret och fören. Aktern, som nämns som första del, blir då klassificerad som specifiering, eftersom det står i förhållande till själva båten och är ett underbegrepp till den. Men de därpå följande delarna står i förhållande till varandra, och klassificeras därför som co-specifiering:

- Ex. (25) (313) [...] det var det enda hålet, och det skulle nätt och jämnt räcka för
 (314) den smala M-30:n. Han reste sig i aktern och pekade [...] sp (313)
- (316) En ensamseglare som inte tänkte besvära sig med att dra igång
 (317) motorn, noterade Mikael. Han hörde rasslet från ankarkättingen cs (314) cs (317)
- (318) och några sekunder därefter gick storen ned, medan skepparen rörde cs (317)
 (319) sig som en skållad råtta för att lägga rodret rakt i hålet och samtidigt cs (318)
- (320) ordna en tamp i fören. cs (319) cs (319)

Co-specifiering behöver inte omfatta av enbart konkreta begrepp. Nedan, i exempel (26), ges ett annorlunda exempel på co-specifiering. Här är referenterna mer abstrakta än i det föregående exemplet. Här har jag klassificerat ”väpnat rån” som specifiering, för att det är den första av de sidoordnade begreppen och syftar därför på överbegreppet ”brott”. Men ”mord” och ”våldtäkt” klassificeras som co-specifiering eftersom de är sidoordnade till ”väpnat rån” (och varandra).

- Ex. (26) (214) Det var första gången som Mikael Blomkvist hade blivit dömd för
 (215) något brott. [...] sp (215) cs(217) cs (217)
 (217) Det handlade trots allt inte om väpnat rån, mord eller våldtäkt.

I min referensbindningsmodell består kategorin för semantiska bindningar alltså av bindningstyperna komparation, kontrast, specifiering, generalisering och co-specifiering. Närmare beskrivning om hur alla referensbindningar förekommer i materialet presenteras i avsnitt 4.4.

4.3 Inferensbindningar

Kategorin *inferensbindningar* innehåller bara en bindningstyp. Denna kategori är dock nödvändig eftersom den skiljer sig mycket från de andra kategorierna, och går inte att placera i någon av dem. Inferens är en vanlig bindningstyp, och här påverkar läsarens subjektiva tolkning mycket. (Nyström 2001:47–48.) I mitt material är 8 % av alla bindningar inferensbindningar.

Inferens (in)

Inferens bygger inte på något förhållande i släktskap i språksystemet utan bygger istället på läsarens förmåga att se sammanhang i texten. Det är läsaren som bestämmer om vissa referenter har inferensbindning eller inte, och beslutet beror på läsarens pragmatiska kunskaper. (Nyström 2001:47–48.) Ifall man jämför inferens med andra bindningar är inferens den bindning som tillför mest nytt innehåll till texten. Identitet skulle i det här avseendet vara den bindning som tillför allra minst nytt innehåll till texten. (Källgren 1979:81.)

Ex. (27)	(445)	Du minns <u>tidsandan</u> . Alla var så optimistiska
	(446)	när <u>Berlinmuren föll</u> . <u>Demokrati</u> skulle införas, <u>hotet om kärnvapenkrig</u>
		in (445) in (445) in (445)
	(447)	<u>var över och bolsjevikerna skulle bli riktiga kapitalister</u> över en natt.
		in (445)

”Tidsandan”, ”Berlinmuren”, ”demokrati” och ”kärnvapenkrig” har inget gemensamt släktskap i språksystemet som skulle binda ihop dem. I en kontext kan det ändå bli så att en bindning mellan orden bildas, en bindning som läsaren på basis av sin livserfarenhet vet att finns. För att klassificera inferensbindningen finns det inga strikta regler för. Då jag har analyserat inferensbindningar har jag försökt följa den gyllene medelvägen, genom att inte gå för långt i tankegångarna, för då kan det lätt hända att nästan vad som helst kan klassificeras som inferens.

4.4 Sammanfattning

Jag har valt att analysera en längre text och jämför mina resultat med de undersökningsresultat som finns tillgängliga och som jag uppfattar som centrala för min undersökning. Jag har jämfört mina resultat med Nyströms. Nyström har undersökt främst elevtexter (2000a & 2000b), men i ett av sina verk (2001) har hon analyserat olika slags texter: en novell och en debattartikel som är skrivna av elever, men även två andra texter, som representerar samma genrer skrivna av författare om fått sina texter publicerade. Jag anser att alla dessa resultat tillsammans bildar ett bra material att jämföra mina resultat med.

Bindningstyperna i *MSHK* fördelade enligt referentrelation kan ses i tabell 4 nedan. I tabellen kan man se att identitetsbindningarna dominerar klart i *MSHK* eftersom 74 % av alla referensbindningar är identitetsbindningar. I sina undersökningar har Nyström (2001:59) märkt att berättande texter har större andel bindningar baserade på referentidentitet i jämförelse med argumenterande texter, så en stor mängd identitetsbindningar är något som kunde förväntas. Det som jag däremot anser som överraskande är att 18 % av bindningarna är semantiska bindningar och bara 8 % är inferensbindningar.

Tabell 4. Bindningar i *MSHK*, fördelade på referentrelation

Bindningstyper	Antal	Procent %
Identitetsbindningar	679	74
Semantiska bindningar	164	18
Inferens	71	8
Sammanlagt	914	100

Inferensbindningarnas andel kan sägas vara överraskande, då man tar hänsyn till hur mycket som egentligen kan klassificeras som inferens. Nyström (2000a:213) har, med elevtexter som analysmaterial, fått andelen 10 % för inferensbindningar, vilket är 2 % större än den mängd jag har funnit i *MSHK*. Jag har dock bara klassificerat de allra tydligaste inferensfallen. Antagligen skulle inferens ändå behålla sin plats som nummer tre i uppställningen, fastän jag inte varit lika strikt som nu. En annan orsak till en relativt liten mängd inferens kan enligt mig vara det att jag har analyserat

bara bokens första kapitel. I det första kapitlet introduceras många företeelser och personer för läsaren, och läsaren kan inte dra nytta av sina tidigare kunskaper gällande bokens berättelse. Mängden av inferens kunde alltså vara högre i de senare kapitlen av boken.

De resultat Nyström har fått då hon har jämfört publicerade texter med elevtexter tyder på att inferens är vanligare i elevtexter än i de publicerade texterna. I den publicerade novelltexten är 10 % av bindningarna av typen inferens, och i novellen som har skrivits av en elev är 20 % av alla bindningar av typen inferens. I den publicerade debattartikeln är 16 % av bindningarna av typen inferens och i debatttexten som har skrivits av en elev är 27 % av bindningarna av typen inferens. (Nyström 2001:148f.)

Nyström (2001:158f) föreslår att andelen inferensbindningar kan ha att göra med textens läsbarhet. Inferens är en bindning som kräver förståelse mellan skribent och läsare för att bindningen kan uppfattas rätt, och en hög andel inferens kan enligt henne belasta läsförståelsen och göra läsprocessen tung. Fastän forskning som bekräftar ifall inferens försvårar läsbarheten saknas håller jag med Nyström i detta avseende. Referensbindningarna hjälper läsaren att uppfatta textens mikrostruktur och läsaren förväntar sig av att möta ord som har gemensam referent. Därför är det logiskt, att ifall texten innehåller en stor andel inferensbindningar, är den också svårare att begripa. Nyström (2000a:220) säger dock, att en hög andel inferensbindningar kan vara ett tecken på förtjänster i texten och upplevas som stimulerande, eftersom den lämnar utrymme åt läsaren att själv associera och fylla i.

Nedan presenteras ett exempel ur ett avsnitt från *MSHK*, där huvudpersonen Mikael Blomkvist reflekterar över sina tankar efter rättegången, då han blivit fälld. Inferens finns med i stor utsträckning, eftersom jag har betraktat olika processer och känslor angående rättegången som något som läsaren bildar en bindning mellan, fastän referenterna inte på något sätt är språkligt besläktade med varandra. Referenterna som jag märkt ut med bindningen inferens är "rättegången", "ett mirakel", "bli fälld", "den saken", "tanken", "domstolen", "den text han nu höll i handen", "processen" och "obehaget". I detta exempel tycker jag att användningen av inferens passar in utmärkt, och inte försvårar texten, som den enligt Nyström i vissa fall kan göra.

Ex. (28)

- (205) Redan när rättegången inletts hade han vetat att om inte ett mirakel inträffade
NY in (205)
- (206) skulle han bli fälld. Vid det laget hade det inte rått någon tvekan om den
in (205)
- (207) saken och han hade försonats med tanken. Han hade suttit av de två
in (206) in (206)
- (208) rättegångsdagarna tämligen obekymrat och i elva dagar hade han också,
- (209) utan att känna något särskilt, väntat på att domstolen skulle tänka färdigt
in (205)
- (210) och formulera den text han nu höll i handen. Det var först nu, då
in (209)
- (211) processen var över, som obehaget sköljde över honom.
in (205) in (206)

Anmärkningsvärt är att alla bindningar inte går tillbaka på referenten ”rättegången” (rad 205). Det en referent syftar på kan läsas inom parentes efter bindningens förkortning: ”ett mirakel”, ”bli fälld”, ”domstolen” och ”processen” syftar på ”rättegången”, men ”den saken”, ”tanken” och ”obehaget” syftar på ”bli fälld” (rad 206). Dessutom syftar ”den text han nu höll i handen” (rad 210) på ”domstolen” (rad 209) eftersom man då kan dra en slutsats på vad det här är fråga om för en text. Med detta försöker jag då visa att referenterna inte behöver följa varandra och alltid syfta på det föregående, utan syftningen kan hoppa över referenter.

Gällande bindningarnas fördelning på olika bindningstyper är vissa resultat anmärkningsvärda och exakta resultat presenteras i tabell 5 nedan. Några bindningstyper dominerar, den överlägset vanligaste är identitet med antalet 254 (28 %). Med tanke på hur strikt avgränsningen för identitet är och hur generös gränstragningen kring modifierad identitet är, kunde man vänta sig att modifierad identitet skulle vara en mer frekvent bindning, men i materialet har jag klassificerat bara 104 bindningar (11 %) som modifierad identitet, vilket är över hälften mindre än identitetsbindningar. Även pronominalisering och pronominalisering II samt antecedent är vanliga bindningstyper, vilket inte är så konstigt då det är frågan om en text, där personer spelar en stor roll (Nyström 2000b:54 & 2001:59).

Tabell 5. Bindningarnas fördelning på olika bindningstyper.

Bindningstyper	Antal	% av alla
Identitet	254	28
Modifierad identitet	104	11
Pronominalisering	101	11
Delidentitet	31	3,5
Pronominalisering II	41	4,5
Antecedent	59	6,5
Ellips	2	0,2
Återställning	1	0,1
Synonymi	86	9,5
Kontrast	13	1,5
Komparation	0	0
Specificering	75	8,2
Co – specificering	45	5
Generalisering	31	3
Inferens	71	8
Sammanlagt	914	100

En bindningstyp som verkar vara utmärkande för berättande texter (t.ex. romaner, noveller) till skillnad från argumenterande texter (t.ex. debattartiklar) är antecedent (Nyström 2000b:54). Antecedent är vanlig i berättande texter eftersom den utmärks av personorientering, vilket är naturligt eftersom antecedent är sekundär till bindningstyperna pronominalisering och pronominalisering II. 6,5 % av referensbindningarna i *MSHK* är antecedentbindningar. Eftersom analysmaterialet är en roman, i allra högsta grad alltså en berättande text, kunde man eventuellt ha förväntat sig en större siffra för antecedent. Nyström (2001:149) har i sina stickprov där hon har analyserat referensbindningar i berättande texter skrivna av både författare och elever fått liknande siffror (7 % och 6 %) för antecedent. I de argumenterande texterna, skrivna av både författare och elever har hon fått 0 % för antecedent. På basis av detta kan jag påstå att *MSHK* följer det väntade mönstret för en text av berättande slag.

I jämförelse med Nyströms resultat (2001) finns det rikligt av synonymi i mitt material, eftersom 9,5 % av bindningarna i *MSHK* är synonymibindningar. I de två texter av berättande slag (andra texten skriven av en författar, den andra av en elev) som Nyström (2001:149) har analyserat har hon

fått siffrorna 4 % och 5 % för synonymi, och i de argumenterande texterna (andra texten skriven av en författare, den andra av en elev) är andelen lite större, nämligen 10 % och 8 %. I undersökningen om referensbindningar i elevtexter (Nyström 2000a:212) är 6 % av bindningarna synonymibindningar. Ifall man generaliserar grovt på basis av detta, kan man säga att *MSHK* har liknande drag som argumenterande texter, eftersom andelen för synonymi är så stor. Visserligen innehåller det första kapitlet i *MSHK* delvis ekonomirelaterad text med utredande drag, som information om Hans-Erik Wennerströms misstänksamma affärer i Polen, och just i det avsnittet finns det mycket synonymibindningar. Andelen synonymibindningar korrelerar även med ordvariationen och tecknar ett varierat uttryckssätt (Nyström 2000a:212), vilket jag anser är vanligt i Stieg Larssons sätt att skriva.

I mitt analysmaterial finns 8,2 % specificeringsbindningar, 5 % av bindningstypen co-specificering och 3 % av bindningstypen generalisering. Under analysarbetets gång har min modell fungerat utmärkt, eftersom jag har sammanslagit de hyponymbaserade bindningarna med de specificeringsbaserade bindningarna. På grund av detta anser jag att fördelningen mellan de semantiska bindningarna är mer pålitlig än Nyströms modell, eftersom det i Nyströms modell är svårt att dra gränsen mellan de hyponymbaserade bindningstyperna och de specificeringsbaserade bindningstyperna. Även bindningar i den nya bindningstypen, pronominalisering II, har varit lätta att kategorisera och den har medfört mer specifika resultat i kategorin för de pronomembaserade bindningarna. Jag ser pronominalisering II som en typisk bindning för romangenren, eftersom romaner ofta innehåller rikligt med dialoger. Mängden av pronominalisering II kan med andra ord korrelera med mängden av dialoger i en text.

Sammanfattningsvis kan man säga, att vissa av de resultat jag har fått för de olika referensbindningarnas andel i det första kapitlet i *MSHK* kunde förestås och vissa är överraskande. Jag anser att man bra kunde förvänta sig att en stor andel av bindningarna (28 %) är av typen identitet, eftersom det är fråga om en text av berättande slag. Även andelarna för pronominalisering (11 %), pronominalisering II (4,5 %) och antecedent (6,5 %) kunde förväntas eftersom det är fråga om en personcentrerad text med många dialoger. Siffran för antecedent är dessutom liknande som Nyström (2001:149) fått i sina undersökningar gällande berättande texter. Det som jag ser som överraskande resultat är den låga andelen inferens (8 %) och den höga andelen synonymi (9,5 %) i texten. Inferens är vanligare i elevtexter än i publicerade texter, vilket delvis kan förklara den låga

andelen av inferens i texten. Dessutom har jag uppmärksammat bara de tydliga inferensfallen. Den höga andelen av synonymi kan bero på att texten innehåller delvis mycket ekonomicentrerad text med utredande drag, men det kan även bero på Stieg Larssons varierande uttryckssätt.

Trots att resultaten gällande andelen för inferens och synonymi är annorlunda än Nyströms motsvarande siffror, anser jag att de resultat jag fått angående bindningarnas fördelning på olika bindningstyper (se tabell 5) bra kan ses som prototypiska för detektivromanen som genre samt för en text av berättande slag. Mängden inferens skiljer sig inte mycket från Nyströms andelar och mängden synonymi anser jag att kan vara högre då det är fråga om en författare, som använder sig av varierande uttryckssätt.

5 Ledfamiljer

Att analysera referensbindningar och ledfamiljer i en text ger en tydlig bild av textens struktur. I detta kapitel redogör jag för de resultat som jag har fått i min undersökning gällande ledfamiljer. Centrala ledfamiljer presenterar jag i avsnitt 5.1 och i avsnitt 5.2 sammanfattar jag iakttagelserna från analysen.

5.1 Centrala ledfamiljer

I mitt material har jag funnit sex centrala ledfamiljer som jag namngett som: Mikael Blomkvist, Hans- Erik Wennerström, Robert Lindberg, Statens pengar, SIB (på vissa ställen kallas även SIB-programmet) och Minos. Alla andra har varit lätta att urskilja ur texten utom ledfamiljen Statens pengar, eftersom den inte är ett egennamn. Då jag har fördjupat mig i texten har jag märkt att pengar spelar en stor roll och bildar ett mönster i texten, och därför har jag namngett en ledfamilj som Statens pengar. Det som är överraskande gällande ledfamiljerna i mitt material, är förekomsten av icke-levande referenter – här då speciellt företag och pengar. Tre av de centrala ledfamiljerna är personer (Mikael Blomkvist, Hans-Erik Wennerström och Robert Lindberg) och tre icke-levande företeelser (SIB, Statens pengar och Minos). Det vanliga ledfamiljsmönstret i berättande texter har varit personer (Nyström 2000a:223–224), och där skiljer sig inledningen till *MSHK* från det normala, då bara hälften av ledfamiljerna är personcentrerade. Även detta kan ha att göra med deckargenren.

Den referent som håller samman texten i bokens första kapitel är huvudpersonen Mikael Blomkvist och då är det naturligt att han bildar den största ledfamiljen. Mikael Blomkvist är den enda av ledfamiljerna som är aktuell i hela analysmaterialet, författaren nämner honom för första gången på rad 2 och för sista gången på rad 669. Han nämns sammanlagt vid 218 tillfällen i texten. Den ledfamilj som referenserna till Mikael Blomkvist skapar domineras av identitetsbindningar, oftast är det något pronomen som används om honom. Hans-Erik Wennerström är en annan ledfamilj som är

aktuell igenom nästan hela materialet, referenten introduceras på rad 106 och sista gången nämns han på rad 675.

I tabell 6 nedan är ledfamiljerna rangordnade enligt deras förekomst i materialet. I den mittersta spalten syns inom vilka rader referenten nämns, och siffrorna i den högra spalten avslöjar hur ofta referenten nämns i kapitlet. På basis av dessa faktorer bildas det tre tydliga grupper av ledfamiljer: den första gruppen består av den mest frekvent förekommande referenten Mikael Blomkvist, till den andra gruppen hör Robert Lindberg och Hans-Erik Wennerström med en nästan lika stor siffra för frekvens (69/67). Den enda tydliga skillnaden mellan dem är att Hans-Erik Wennerström introduceras för läsaren tidigare än Robert Lindberg. Mer sällan förekommer de ekonomirelaterade ledfamiljerna Statens pengar, SIB och Minos, som bildar den tredje gruppen. Trots att referenterna i de ekonomirelaterade ledfamiljerna nämns mer sällan än referenterna i de andra ledfamiljerna är de relevanta eftersom de dominerar så starkt i materialets senare del.

Tabell 6. De centrala ledfamiljerna.

Ledfamiljen	Nämns X ggr	Raderna
1. Mikael Blomkvist	raderna 2 – 669	218
2. Robert Lindberg	raderna 311 – 659	69
3. Wennerström	raderna 106 – 675	67
4. Statens pengar	raderna 368 – 676	37
5. SIB	raderna 362 – 654	29
6. Minos	raderna 427 – 673	29

Enligt Hellspong och Ledin (1997:82) har de flesta texter en eller flera tydligt urskiljbara ledfamiljer som främst består av identitetsbindningar. På basis av ledfamiljsanalysen kan jag bekräfta påståendet gällande de personcentrerade ledfamiljerna. Även i ledfamiljen SIB finns enbart bindningar från gruppen identitetsbindningar. Inom ledfamiljerna Robert Lindberg och Hans-Erik Wennerström dominerar olika identitetsbindningar. Men i ledfamiljen Statens pengar finns det även rikligt med andra bindningstyper. Eftersom pengar är lätt att förknippa med extensionella relationer förekommer det mycket mer specificering och generalisering här i jämförelse med de andra ledfamiljerna. Ett exempel på ledfamiljen Statens pengar presenteras redan ovan i exempel (22) under de semantiska bindningarna.

Ex. (22) (672) Wennerström fick 60 miljoner kronor. Sex mille betalade han
 sp (672)
 (673) tillbaka, men först efter tre år.

Inferensbindningarnas roll är liten inom ledfamiljsanalysen. Detta beror enligt mitt intryck på att inferens hjälper till att förstå sammanhang, men referentens syftning kan få nya nyanser och jag har räknat med endast de referenter i ledfamiljerna där en klar och tydlig syftning på referenten har skapats. Med andra ord har jag utelämnat referenten från ledfamiljen ifall den inte klart syftat på enbart den referent som jag har avsett ledfamiljen för.

Fastän huvudpersonens ledfamilj är den dominerande, blir dess vikt hela tiden mindre i bokens första kapitel. I materialets början nämns Blomkvist betydligt oftare än i slutet, vilket syns i tabell 7 nedan. Skillnaden märker man då man uppmärksammar raderna där referenten har nämnts. De rader, där referenten inte nämnts har utelämnats från tabellen.

Tabell 7. Ett utdrag från ledfamiljen Mikael Blomkvist.

<u>De 10 förstnämnda referenterna</u>		<u>De 10 sistnämnda referenterna</u>	
Rad	Referent	Rad	Referent
2	han	635	Mikael
2	han	638	han
6	Mikael Blomkvist	640	han
7	han	642	Mikael
7	han	643	jag
8	han	645	du
10	han	655	du
10	han	657	jag
12	honom	658	jag
14	jag	669	du
13 rader nämns 10 ggr		35 rader nämns 10 ggr	

Tabell 7 presenterar inte ledfamiljen Mikael Blomkvist i sin helhet utan endast de 10 första referenterna från början av bokens kapitel (vänstra spalten i tabellen) och de 10 sista referenterna från slutet av bokens kapitel (högra spalten i tabellen). I spalten till vänster syns referenterna för raderna 2 – 14, tillsammans då i en del med 13 rader. De 10 sista referenterna för Mikael Blomkvist finns i den högra spalten. Här syns att referenten är aktuell från raderna 635 till 669, tillsammans då i 35 rader. Då jag har jämfört motsvarande siffror (här 13 vs. 35) med de andra ledfamiljerna har jag

urskiljt ett mönster i författarens sätt att skriva. Då han introducerar en ny referent för läsaren nämner han referenten ofta, och då referenten redan anses vara bekant nämner författaren honom mer sällan. Referenten Mikael Blomkvist förekommer alltså mer frekvent i textens början än slut. Hela texten handlar naturligtvis inte om bara honom, så mönstret sammanvävs med en hel del andra referenter.

Samma mönster, det vill säga det att referenten är mer frekvent i ledfamiljens början än i ledfamiljens slut, finns i alla de andra ledfamiljerna utom i ledfamiljen Hans-Erik Wennerström. För att tydligare visa detta, har jag gjort en likadan uppställning som av huvudpersonens ledfamilj också av textens andra ledfamiljer. Tabell 8 åskådliggör ledfamiljen Robert Lindberg, tabell 9 ledfamiljen Statens pengar, tabell 10 ledfamiljen SIB och tabell 11 ledfamiljen Minos. Uppställningen av Wennerströms ledfamilj finns med i tabell 12.

Tabell 8. Ett utdrag från ledfamiljen Robert Lindberg.

<u>De 10 förstnämnda referenterna</u>		<u>De 10 sistnämnda referenterna</u>	
Rad	Referent	Rad	Referent
311	skepparen	589	jag
315	skepparen på M-30:n	592	jag
316	en ensamseglare	614	jag
318	skepparen	615	jag
322	nykomlingen	630	Robert
324	nykomlingen	631	han
326	Robban	633	hans kamrat
326	du	648	jag
328	jag	659	Robert
329	jag	659	jag
18 rader nämns 10 ggr		70 rader nämns 10 ggr	

I ledfamiljen Robert Lindberg nämns referenten 10 gånger inom 18 rader i ledfamiljens början och 10 gånger inom 70 rader i ledfamiljens slut. Här visar siffrorna tydligt att referenten är mer frekvent i ledfamiljens början.

Tabell 9. Ett utdrag från ledfamiljen Statens pengar.

De 10 förstnämnda referenterna

Rad	Referent
368	statliga garantier
374	statliga subventioner
379	pengarna
381	skattepengar
382	statliga bidrag
384	en rejäl slant
386	pengar
426	pengar
431	60 miljoner kronor
434	de pengarna

66 rader nämns 10 ggr

De 10 sistnämnda referenterna

Rad	Referent
503	en check på 6 miljoner
507	pengar
513	skattepengar
520	resterande pengar
521	sex miljoner
651	en struntsumma
672	60 miljoner kronor
672	sex mille
675	pengarna
676	SIB – pengarna

173 rader nämns 10 ggr

I ledfamiljen Statens pengar nämns referenten 10 gånger inom 66 rader i ledfamiljens början och 10 gånger inom 173 rader i ledfamiljens slut. Även här tyder siffrorna på att referenten är mer frekvent i ledfamiljens början.

Tabell 10. Ett utdrag från ledfamiljen SIB.

De 10 förstnämnda referenterna

Rad	Referent
362	SIB – programmet
363	biståndsprogram
364	det
365	det
366	ett projekt
366	SIB
368	SIB
372	ett biståndsprojekt
377	SIB
378	SIB

16 rader nämns 10 ggr

De 10 sistnämnda referenterna

Rad	Referent
470	SIB
472	SIB
502	SIB – projektet
507	SIB
517	SIB
519	SIB
525	SIB
529	SIB
649	SIB
654	SIB

184 rader nämns 10 ggr

I ledfamiljen SIB nämns referenten 10 gånger inom 16 rader i ledfamiljens början och 10 gånger inom 184 rader i ledfamiljens slut. Även här tyder siffrorna på att referenten är mer frekvent i ledfamiljens början än i slutet av den.

Tabell 11. Ett utdrag från ledfamiljen Minos.

De 10 förstnämnda referenterna

De 10 sistnämnda referenterna

Rad	Referent	Rad	Referent
427-428	en industri med tillverkning av emballage	594	Minos
429	konservburksindustri	598	Minos
438	emballagedindustri i Polen	604	Minos
439	Minos	608	Minos
440	Minos	609	de
443	företaget	610	de
473	Minos	611	Minos
476	Minos	621	fabriken
478	en modern emballagedindustri	622	Minos
479	emballagedindustri	673	Minos

52 rader nämns 10 ggr

79 rader nämns 10 ggr

I ledfamiljen Minos nämns referenten 10 gånger inom 52 rader i ledfamiljens början och 10 gånger inom 79 rader i ledfamiljens slut. Också här tyder siffrorna på att referenten är mer frekvent i ledfamiljens början än i slutet av den.

Samma mönster som i huvudpersonens ledfamilj är som sagt urskiljbart i alla de andra centrala ledfamiljerna, utom i ledfamiljen för Hans- Erik Wennerström. Att Wennerström inte nämns lika ofta i ledfamiljens början som de andra referenterna i de andra ledfamiljerna kan bero på att då han introduceras pågår samtidigt presentationen av huvudpersonen. För jämförelsens skull presenteras tätheten för ledfamiljen Wennerström nedan i tabell 12 på samma sätt som de andra ledfamiljerna i tabellerna 7-11 tidigare. Tabell 12 är med här eftersom Wennerström är den enda ledfamiljen som har ett annorlunda mönster än de andra ledfamiljerna, eftersom han nämns betydligt mycket oftare (inom 33 rader) i ledfamiljens slutdel, än under de 10 första leden (inom 161 rader).

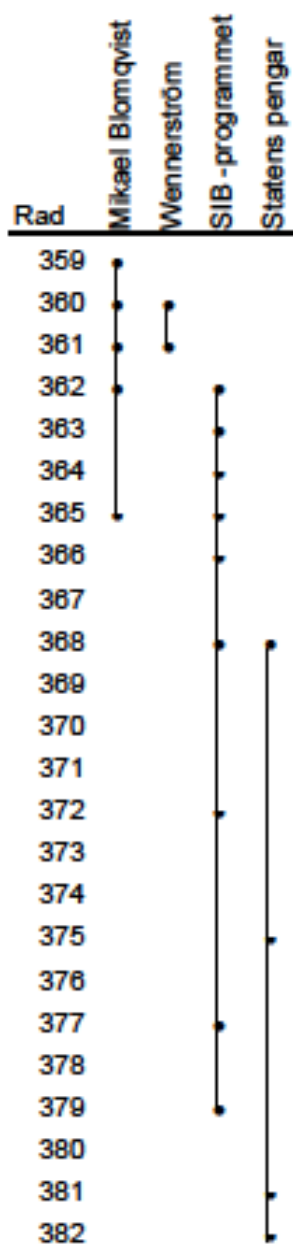
Tabell 12. Ett utdrag från ledfamiljen Hans-Erik Wennerström.

<u>De 10 förstnämnda referenterna</u>		<u>De 10 sistnämnda referenterna</u>	
Rad	Referent	Rad	Referent
106	Wennerström	642	Wennerström
109	han	643	han
116	Hans-Erik Wennerström	645	en miljardär
188	industrimannen Hans-Erik Wennerström	647	han
190	Wennerström	654	Wennerström
193	hans klient	660	Hans-Erik Wennerström
196 – 197	affärsmannen Hans-Erik Wennerström	667	Wennerström
267	en haivganster i Armanikostyn	668	affärsman
267	en fähund till börsklippare	672	Wennerström
267	en yuppie med en kändisadvokat	675	han
161 rader nämns 10 ggr		33 rader nämns 10 ggr	

En tänkbar orsak till att ledfamiljen Wennerström skiljer sig från mönstret kan enligt min uppfattning bero på att Wennerström kommer in i bilden samtidigt då presentationen av huvudpersonen Mikael Blomkvist ännu är på gång. Introduktionen av romanens huvudperson är något som författaren kan antas göra grundligt, och detta syns i att referenser till Wennerström förekommer mindre. I detta skede handlar texten om orsakerna till att Mikael Blomkvist hamnat inför rätten. Detta är omöjligt att beskriva utan att Wennerström samtidigt kommer in i bilden, så han behandlas som en bifigur i det hela. Senare i kapitlet blir hans roll större, och därför hör han till de centrala ledfamiljerna.

Ledfamiljerna i en text samspelar med varandra och ofta uppträder flera ledfamiljer samtidigt i ett textavsnitt. Detta belyser jag närmare med hjälp av bild 2, vars främsta uppgift är att redogöra för hur de olika ledfamiljerna inte uppträder som ensamstående komponenter i en text, utan tillsammans med andra ledfamiljer. I bild 2 presenteras ett av de många ställena i materialet, där flera av de centrala ledfamiljerna behandlas samtidigt. Bilden är uppbyggd från rad 359 till rad 382, med andra ord presenterar den tillsammans ett omfång på 24 rader.

Bild 2. Ledfamiljer.

Den första ledfamiljen som behandlas i utdraget i bild 2 är huvudpersonen Mikael Blomkvist (raderna 356-365). Sedan nämner författaren SIB-programmet samtidigt som Mikael Blomkvist (raderna 362-365), men fortsätter därefter med att nämna enbart SIB-programmet, och syftar inte på Mikael Blomkvist längre (raderna 366 – 379). Likadant mönster bildas ledfamiljen Statens pengar. Författaren behandlar ledfamiljen Statens pengar samtidigt som SIB-programmet (raderna 368-379), men senare lämnar författaren SIB – programmet, och koncentrerar sig nu istället på ledfamiljen Statens pengar.

Jag hävdar att det att flera ledfamiljer dyker upp samtidigt kan ses som typiskt för en romaninledning och att denna företeelse är mindre vanligt i sakprosa eller elevtexter. Nyström (2001:150) har kommenterat, att argumenterande texter inte har lika många och lätt urskiljbara ledfamiljer, som berättande texter, och att fenomenet därför finns speciellt i personcentrerade texter som romaner och noveller. På basis av mina undersökningsresultat kan jag bekräfta det hon säger, och tillägga att det är vanligt i romaner med ledfamiljer som dyker upp samtidigt. Jag har använt en deckare som analysmaterial, men menar att företeelsen även finns i romaner av andra genrer. Det är svårt att säga om företeelsen fortsätter på samma sätt i de andra delarna av boken. Jag antar att författaren fortsätter att skriva på samma sätt som han har börjat med, genom att använda sig av flera ledfamiljer samtidigt. Att ta reda på hur det är kunde vara en framtida forskningsuppgift. Genre har jag diskuterat redan tidigare i avsnitt 2.2 och i avsnitt 2.2.2 har jag behandlat detektivromanens roll som undergenre.

5.2 Sammanfattning

Jag har redan tidigare i avsnitt 5.1 kommenterat de centrala ledfamiljerna i mitt analysmaterial, och kommer här att dra vissa slutsatser på basis av mina iakttagelser. I samma avsnitt har jag även konstaterat att ett visst mönster är urskiljbart i Stieg Larssons sätt att skriva. Detta mönster kommer jag att redogöra för närmare här, efter att först ha betraktat tätheten mellan de olika ledfamiljerna i texten. Det väsentligaste resultatet angående de centrala ledfamiljerna i *MSHK* hänger nämligen ihop med ledfamiljens täthet. Täthet som begrepp har jag definierat redan tidigare i avsnitt 3.2.4.

I tabell 13 nedan åskådliggör jag skillnaderna i tätheten i alla de centrala ledfamiljerna i *MSHK* i numerisk form. Den första kolumnen innehåller ledfamiljens namn. I *MSHK* finns totalt sex centrala ledfamiljer som jag har namngett Mikael Blomkvist, Robert Lindberg, Minos, Statens pengar, SIB och Wennerström. I den andra kolumnen presenteras det radantal inom vilket författaren nämnt referenten 10 gånger i ledfamiljens första del, det vill säga de 10 första omnämningarna. Författaren har med andra ord nämnt Mikael Blomkvist 10 gånger inom 13 rader. I den sista kolumnen presenteras samma siffra, men för ledfamiljens senare del, det vill säga de 10 sista omnämningarna. De 10 sista omnämningarna har då skett inom 35 rader.

Tabell 13. Täthet i centrala ledfamiljer i *MSHK*.

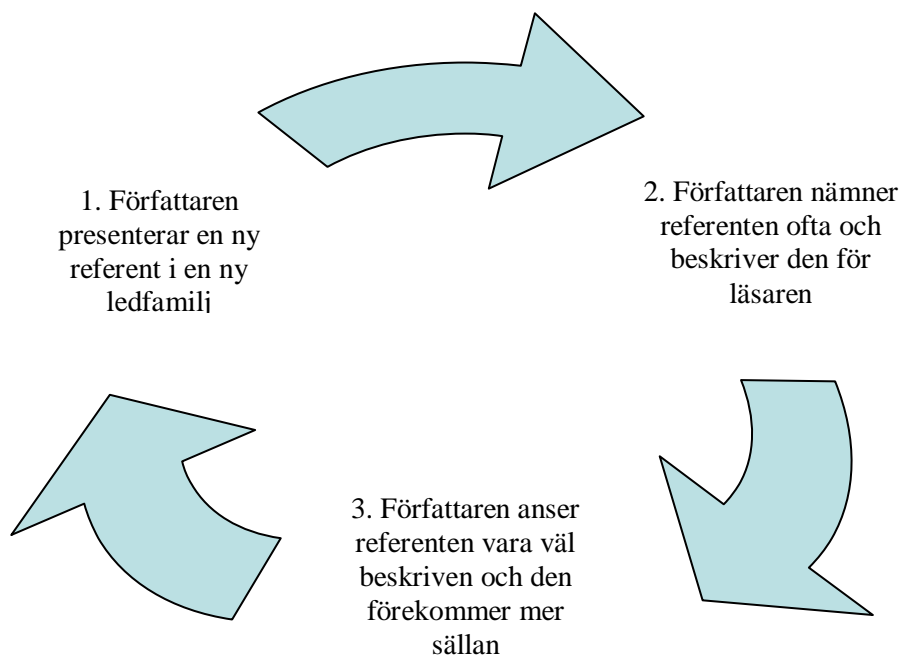
Rader/10 omnämningar	I början	I slutet
Mikael Blomkvist	13/10	35/10
Robert Lindberg	19/10	41/10
Minos	52/10	79/10
Statens pengar	66/10	173/10
SIB	16/10	184/10
Wennerström	161/10	33/10

Vid analysen av textens ledfamiljer har jag uppmärksammat att tätheten inom nästan varje central ledfamilj är större i ledfamiljens första del (de 10 första leden), än i ledfamiljen senare del (de 10 sista leden). Den enda ledfamiljen, som har ett annorlunda mönster, är ledfamiljen Hans-Erik Wennerström. I tabellen syns detta tydligt, då ledfamiljen Wennerströms siffra för täthet är 161/10

i den första kolumnen och 33/10 i den sista kolumnen. Hans ledfamilj är då den enda, som har en mindre siffra för täthet i den sista kolumnen, det vill säga i den senare delen av ledfamiljen. Fallet Wennerström har jag diskuterat i avsnitt 5.1 och jag kommer därför att inte ta upp det vidare här.

Det väsentligaste resultatet av i min ledfamiljsanalys är alltså inte fördelningen av de olika bindningarna inom varje enskild ledfamilj, utan det som jag har koncentrerat mig på är tätheten inom ledfamiljerna och därefter jämförelsen mellan de olika ledfamiljerna. Stieg Larsson skriver på ett visst sätt, enligt ett visst mönster. Med *mönster* avser jag här det som bild 3 nedan åskådliggör. I alla ledfamiljer, utom Hans-Erik Wennerström, nämner författaren referenten betydligt oftare i början av ledfamiljen, och därför anser jag att Larssons sätt att använda sig av ledfamiljer kan generaliseras. Först presenterar han den nya referenten i den nya ledfamiljen för läsaren (punkt 1 i bilden). Efter det nämner han referenten ofta och beskriver den noggrant för läsaren (punkt 2 i bilden). Sedan är det typiskt att antalet omnämningar minskar (punkt 3 i bilden) och därefter kommer ofta någon ny referent i en annan ledfamilj in i berättelsen (punkt 1 i bilden). Bild 2 tidigare (avsnitt 5.1) har illustrerat delvis samma sak: det att nya ledfamiljer presenteras efter varandra, men efter att den tidigare ledfamiljen har beskrivits för läsaren.

Bild 3. Mönster för nämmandet av referenter i MSHK.

Att en författare nämner referenten mer sällan i ledfamiljens slutdel än i början av ledfamiljen, kan enligt mig förekomma i alla slags texter, oberoende av genre eller texttyp. Nyström (2001:150) har dock kommenterat, att argumenterande texter inte har lika många och lätt urskiljbara ledfamiljer som berättande texter, så därför kan fenomenet iaktas speciellt i personcentrerade texter som romaner och noveller. Nyström har dock inte kommenterat överlappningar mellan ledfamiljer. Enligt mig innehåller en novell färre centrala ledfamiljer än en roman och har därmed även färre överlappningar mellan dem. Enligt mitt intryck kan företeelsen förekomma också i vilken del av en text som helst, inte nödvändigtvis bara i början av en bok. Detta grundar sig dock på mitt eget intryck av hur författare använder sig av ledfamiljer och kunde vara ett ämne för fortsatt forskning.

Under analysprocessen har jag lagt märke till något annat som också kunde vara ett område för vidare metodutveckling. Beroende på hur författaren skriver kan det nämligen hända att läsaren samtidigt associerar till flera olika referenter samtidigt. Ett bra exempel på detta är referenten Wennerström företag. Referenten placeras i ledfamiljen Minos, men även Wennerströms namn har blivit nämnt och läsaren associerar även till honom. Även angående referenten SIB-pengarna kan läsaren associera samtidigt till två olika ledfamiljer, nämligen Statens pengar och SIB. Det att läsaren på detta sätt kan associera en referent med flera olika ledfamiljer går inte att få fram med min metod och därför hoppas jag på att det i framtiden skulle finnas en metod som skulle få fram denna företeelse, eftersom det enligt mig är viktigt att alla drag av hur författaren nämner referenten skulle kunna komma fram.

6 Avslutande diskussion

Mitt syfte med undersökningen har varit att undersöka hur en romanförfattare använder sig av referensbindningar och ledfamiljer i sin text. Referensbindningar i längre texter har undersökts lite, och därför har jag valt att göra en undersökning om detta ämne med en romaninledning som analysmaterial. Jag har använt det första kapitlet av Stieg Larssons debutroman *Män som hatar kvinnor* och de forskningsfrågor jag har sökt svar på har varit:

- Vilka typer av referensbindningar förekommer i boken?
- Hurdana ledfamiljer bildar referentkedjorna?

Jag har använt den bindingsmodell som jag har skapat (avsnitt 3.3.2) för att analysera referensbindningarna i första kapitlet av *MSHK*. Beslutet att sammanfoga de hyponymibaserade bindningstyperna med de specificeringsbaserade fungerade bra. Jag anser att detta beslut höjer undersökningens pålitlighet, eftersom det kunde ha varit svårt att dra gränsen mellan Nyströms ursprungliga kategorier. Även den nya bindningstypen som jag har bildat, pronominalisering II, har tillfört en bredare synvinkel till den ursprungliga kategorin (pronominalisering). Den referensbindningsmodell som jag har använt kan enligt mitt tycke användas även till att studera referensbindningar i texter med argumenterande drag, eller till kortare textavsnitt. Dessa texter har det dock gjorts undersökningar i men referensbindningar och ledfamiljer i skönlitterära, längre romantexter har det forskats i lite, och det är ett forskningsområde som förtjänar mer uppmärksamhet. Jag har nu bidragit till denna forskningsgren genom att analysera både referensbindningar och centrala ledfamiljer i inledningen till en populär, omtyckt roman skriven av en välkänd författare. Dessa resultat kan sägas bilda en sorts schema för hur en författare kan skriva på ett läsarvänligt sätt.

Angående referensbindningarnas fördelning i analysmaterialet är vissa resultat anmärkningsvärda. Mest förekommer det identitetsbindningar (74 %) i texten och semantiska bindningar följer som nummer två med 18 %. Av bindningarna är bara 8 % inferensbindningar. Inferens är en bindning som är intressant eftersom den kräver mest av läsaren. Läsaren samspelar med författaren, drar nytta av sina tidigare erfarenheter och konstruerar egna samband då hon tolkar inferensbindningar. Även

skribenten måste vara medveten om vad läsaren kan underförstå och på vilket sätt då skribenten använder inferens. Enligt mig kan en av orsakerna till att materialet innehåller en relativt liten mängd inferensbindningar vara att jag har analyserat bokens första kapitel. Många företeelser och personer presenteras för första gången för läsaren, och läsaren kan inte dra nytta av sina tidigare kunskaper då det gäller intrigen. Enligt denna tanke kunde inferens vara en vanligare bindning i bokens senare kapitel än i det introducerande kapitlet. Ifall även de senare kapitlen i en roman analyserades kunde man jämföra om det finns stora skillnader i referensbindningarnas fördelning i de olika kapitlen. Detta kunde vara ett ämne för fortsatt forskning.

Mängden synonymi i materialet är överraskande stor, hela 9,5 %. Detta kan eventuellt förklaras med att synonymi korrelerar med varierande ordförråd. Bindningstypen antecedent, som verkar skilja en berättande text från en argumenterande text, förekommer enligt det som kunde förväntas i en berättande text, med 6,5 % av alla bindningstyper. Trots att vissa resultat angående referensbindningarnas fördelning är lite överraskande (andelen inferens och synonymi), bekräftar mina resultat ändå att *MSHK* innehåller de drag som anses vara typiska för dess genre (se avsnitt 2.2.2).

En aspekt i min undersökning har varit att betrakta mina resultat som prototypiska för detektivromanen som genre. Fördelningen av referensbindningarna anser jag vara typiskt för bokens genre och av samma åsikt är jag gällande ledfamiljernas utformning. Med andra ord anser jag att det att flera ledfamiljer behandlas samtidigt i texten är typiskt för en romaninledning, eftersom argumenterande texter inte har lika många och lätt urskiljbara ledfamiljer (Nyström 2001:150). Detta fenomen har jag beskrivit med hjälp av bild 2 i avsnitt 5.1 tidigare. Jag antar att fenomenet förekommer även i andra delar av romanen samt i noveller, men har inte undersökt hur det egentligen är. Därför kunde även detta vara ett ämne för fortsatt forskning.

Förutom ledfamiljernas räckvidd är även täthet något som jag har ansett värt att studera. Nyström (2000b) har kort nämnt denna företeelse, men jag har inte funnit litteratur om någon som skulle ha fäst närmare uppmärksamhet på tätheten inom en ledfamilj. Det som man tidigare främst haft intresse för har varit referensbindningstyperna i de olika ledfamiljerna. Jag har behandlat täthet inom en ledfamilj i avsnitt 5.2 och belyst företeelsen med hjälp av bild 3 där. I den redogör jag för ett mönster som författarens sätt att skriva skapar. Författaren nämner oftast referenten mer frekvent

i början av ledfamiljen och mer sällan i slutet av ledfamiljen. Detta mönster kan man alltså hitta i inledningen av en detektivroman, men enligt mig kan detta förekomma i även andra textslag och i vilken del av en text som helst. Jag anser dock att mönstret är vanligare i en romaninledning än i de andra genrerna, eftersom romaninledningen innehåller många ledfamiljer och alla företeelser, platser och personer introduceras för läsaren. Det skulle vara intressant att läsa om detta i framtiden, därför kunde även det här vara ett ämne för fortsatta studier.

Sammanfattningsvis är de resultat som jag anser vara typiska för en inledning av en detektivroman följande:

- fördelningen av referensbindningarna (avsnitt 4.4)
- att flera ledfamiljer behandlas samtidigt och att de bildar kedjor (avsnitt 5.1, bild 2)
- att referenten nämns mer frekvent i ledfamiljens början än i slutet av ledfamiljen (avsnitt 5.2, bild 3)

Jag har valt att undersöka det första kapitlet i boken. I bokens första kapitel presenteras personerna och platserna för läsaren för första gången, och referensbindningar och ledfamiljer går lätt att hitta. Enligt mig säger de resultat som jag har fått om referensbindningarnas fördelning och ledfamiljernas utformning något om en romaninledning inom deckargenren. Trots detta tycker jag att i fortsatt forskning kunde det vara bra att uppmärksamma även de andra kapitlen ifall man studerar ett längre verk. Då kunde speciellt förekomsten av bindningstypen inferens kunna uppmärksammas i de senare kapitlen av något verk.

Ibland kan det hända att läsaren samtidigt associerar en referens med flera olika referenter. Med andra ord kan en referent i vissa fall ingå i flera ledfamiljer. Ett exempel på denna företeelse kan beskrivas genom den vanliga referenten Wennerstöms företag. Referenten Wennerströms företag ingår i ledfamiljen Minos, men samtidigt nämner författaren Wennerströms namn och läsaren associerar även till honom. Ett annat exempel är referenten SIB – pengarna, vilken ingår i ledfamiljen Statens pengar fastän SIB tydligt nämns. Onämnda rader (med vilket jag avser de rader där referenten inte har nämnts) i en ledfamiljstabell behöver alltså alltid inte betyda att referenten skulle vara totalt osynlig – läsaren kan ändå associera till referenten genom andra ord. Detta

fenomen går dock inte att få fram med min metod och därför kunde även det här vara ett område för vidare metodutveckling för forskare som analyserar ledfamiljer.

Jag ser på analysarbetet med *MSHK* som en givande process. Jag har skapat en egen referensbindningsanalysmodell, och analyserat referensbindningar och därutöver uppmärksammat de centrala ledfamiljerna på ett annorlunda sätt än tidigare gjorts, genom att betrakta tätheten inom en ledfamilj. Trots att en viss tolkning alltid är med då man undersöker referensbindningar och ledfamiljer ser jag mina resultat som tillförlitliga och enligt mig kan de generaliseras som typiska för inledningen av en detektivroman och för den berättande texttypen. Stieg Larsson är en omtyckt författare och jag kan inte undgå att se på mina resultat som en medverkande faktor i hans popularitet.

Källförteckning

Forskningsmaterial

Larsson, Stieg (2005). *Män som hatar kvinnor*. Stockholm: Norstedts. S. 13–33.

Litteratur

Bachtin, Michail (1988). *Det dialogiska ordet*. Gråbo: Anthropos. Första utgåvan på ryska på 1930-talet.

Cassirer, Peter (1986). *Stilistik & stilanalys*. Stockholm: Biblioteksförlaget.

Davis, O.B. (1969). *Introduction to the Novel*. Rochelle Park (N.J.): Hayden, cop. 1969

Dressler, Wolfgang (1973). *Einführung in die Textlinguistik*. Andra upplagan. Tübingen: Niemeyer.

Enkvist, Nils Erik (1975). *Tekstlingvistiikan peruskäsitteitä*. Jyväskylä: Gummerus.

Enkvist, Nils Erik (1974). Några textlingvistiska grundfrågor. I: Hultman, T. G. & Teleman, Ulf (red.). *Språket i bruk*. S. 172–206. (Skrifter utgivna av Svenskläraryöreningen 153.) Lund: LiberFörlag.

Halliday, M. A. K. & Hasan, Ruqaiya. (1976). *Cohesion in English*. (English language series 9.) London: Longman.

Hellspång, Lennart (2001). *Metoder för brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Hellspång, Lennart & Ledin, Per (1997). *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Holm, Lars & Larsson, Kent (1976). *Svenska meningar*. (Ord och stil. Språkvårdssamfundets skrifter 7.) Lund: Studentlitteratur.

Källgren, Gunnel (1979). *Innehåll i text. En genomgång av faktorer av betydelse för texters innehåll, uppbyggnad och sammanhang*. (Ord och stil. Språkvårdssamfundets skrifter 11.) Lund: Studentlitteratur.

- Lagerroth, Erland (1976). *Romanen i din hand. Att läsa, studera och förstå berättarkonst*. Stockholm: Raben & Sjögren.
- Larsson, Kent (1977). *Modeller och metoder i textlingvistik*. Del 1. Rapport nr 57. (Forskningskommittén i Uppsala för modern svenska (FUMS)). Uppsala.
- Larsson, Stieg (2006). *Flickan som lekte med elden*. Stockholm: Norstedts.
- Larsson, Stieg (2007). *Luftslottet som sprängdes*. Stockholm: Norstedts.
- Larsson, Stieg intervju. Nordstedts förlag, Stieg Larssons hemsidor, (1.9.2010 och 5.1.2011), <http://www.stieglarsson.se/>
- Ledin, Per (2001). *Genrebegreppet – en forskningsöversikt*. Rapport nr 2. Lund: Studentlitteratur. http://www.uio.no/studier/emner/uv/ils/NDID4010/h06/undervisning/materiale/Ledin_rap02-3.pdf (Hämtat 3.5.2010)
- Nikula, Kristina (2004). Text, bild, samhälle. En projektskiss. I: Nikula, Kristina & Alanen, Kaisa & Lönnroth, Harry (red). *Text, bild och samhälle*. S.9–38. Institutionen för språk- och översättningsvetenskap, Tammerfors universitet: Tammerfors.
- Nordman, Marianne (1992). *Svenskt fackspråk*. Lund: Studentlitteratur.
- Nusser, Peter (2003). *Der Kriminalroman*. 3. upplagan. Stuttgart: Metzler.
- Nyström, Catharina (2000a). *Gymnasisters skrivande. En studie av genre, textstruktur, och sammanhang*. Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 51. Uppsala.
- Nyström, Catharina (2000b). *Ledfamiljer och referentrelationer. En modell för analys av referensbindning tillämpad på gymnasistexter*. (FUMS Rapport 197.) Uppsala: Uppsala universitet
- Nyström, Catharina (2001). *Hur hänger det ihop? En bok om textbindning*. (Ord och stil. Språkvårdssamfundets skrifter 32.) Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Näslund, Harry (1991). *Referens och koherens i svenska facktexter*. Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 29. Uppsala.
- SAG = *Svenska Akademiens grammatik*. (1999). Stockholm: Svenska Akademien och Norstedts ordbok.
- Sarén, Maria (2005). *Fiktionsprosa eller sakprosa? Genreproblem vid urvalet av material för FILIS-databasen*. S. 81-92. (FILIS Rapport 1). Institutionen för språk och kultur: Svenska. Åbo Akademi. Åbo.

- Skandinaviska Kriminalsällskapet, (1.9.2010), <http://hem.passagen.se/skskrim/>
- SO = *Svensk Ordbok utgiven av Svenska Akademien* (2009). Stockholm: Norstedts.
- Språkriktighetsboken* (2005). (Skrifter utgivna av Svenska språknämnden.) Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Stiftelsen Expos hemsidor, (1.9.2010), <http://www.expo.se/stieglarsson.html>
- Teleman, Ulf & Hultman Tor G. (1974). *Språket i bruk*. Malmö: LiberFörlag.
- Westman, Margareta (1974). *Bruksprosa. En funktionell stilanalys med kvantitativ metod*. Lund: Liber Läromedel.
- Wikborg, Eleanor & Björk, Lennart (1989). *Sammanhang i text. En empirisk undersökning och skrivpedagogiska konsekvenser*. (Ord och stil. Språkvårdssamfundets skrifter 20.) Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Wikipedia, om Män som hatar kvinnor, (5.1.2011), http://sv.wikipedia.org/wiki/M%C3%A4n_som_hatar_kvinnor_%28roman%29#M.C3.A4n_som_hatar_kvinnor
- Wollin, Lars & Sarén Maria (2005). *Fiktionens texter – och verklighetens. Skisser från ett projekt*. (FILIS Rapport 1). Institutionen för språk och kultur: Svenska. Åbo Akademi. Åbo.
- Öberg, Hanna Sofia (1997). *Referensbindning i elevuppsatser. En preliminär modell och en analys i två delar*. (Svenska i utveckling nr 7. FUMS Rapport nr 187.) Uppsala: Uppsala universitet

Bilaga

- (R) FREDAG 20 DECEMBER
NY
- (1) Rättegången var ofrånkomligt över och allt som kunnat sägas hade
NY
- (2) redan sagts. Att han skulle fällas hade han inte för en sekund tvivlat
NY id (2)
- (3) på. Den skriftliga domen hade släppts klockan tio på fredagsmorgonen
in (1) sp (R)
- (4) och nu återstod endast en slutsummering från de reportrar som
NY
- (5) väntade i korridoren utanför tingsrätten.
in (1)
- (6) Mikael Blomkvist såg dem genom dörröppningen och dröjde på steget
an (2) pr (4)
- (7) någon sekund. Han ville inte diskutera domslutet som han just hade
pr (6) sy (3) id (7)
- (8) hämtat, men frågorna var oundvikliga och han – om någon – visste
in (4) id (7)
- (9) att de måste ställas och besvaras. Så känns det att vara en brottsling,
pr (8)
- (10) tänkte han. På fel sida om mikrofonen. Han sträckte besvärat på sig
id (8) id (10)
- (11) och försökte tvinga fram ett leende. Reportrarna log tillbaka och
an (6)
- (12) nickade vänligt, nästan generat mot honom.
id (10)
- (13) ”Låt se ... Aftonbladet, Expressen, TT, TV4 och ... var är du ifrån ... jaja
NY NY NY
- (14) Dagens Industri. Jag måste ha blivit kändis”, konstaterade Mikael
an (13) prII (12)
- (15) Blomkvist.
an (14)
- (16) ”Ge oss ett pratminus, Kalle Blomkvist”, sa reportern från den ena
mi (14) sp (11)
- (17) kvällstidningen.
- (18) Mikael Blomkvist, vars fullständiga namn råkade vara Carl Mikael
mi (16)
- (19) Blomkvist, tvingade sig som alltid att inte himla med ögonen då han
mi (18) sp (18) pr (18)
- (20) hörde smeknamnet.
sy (16)